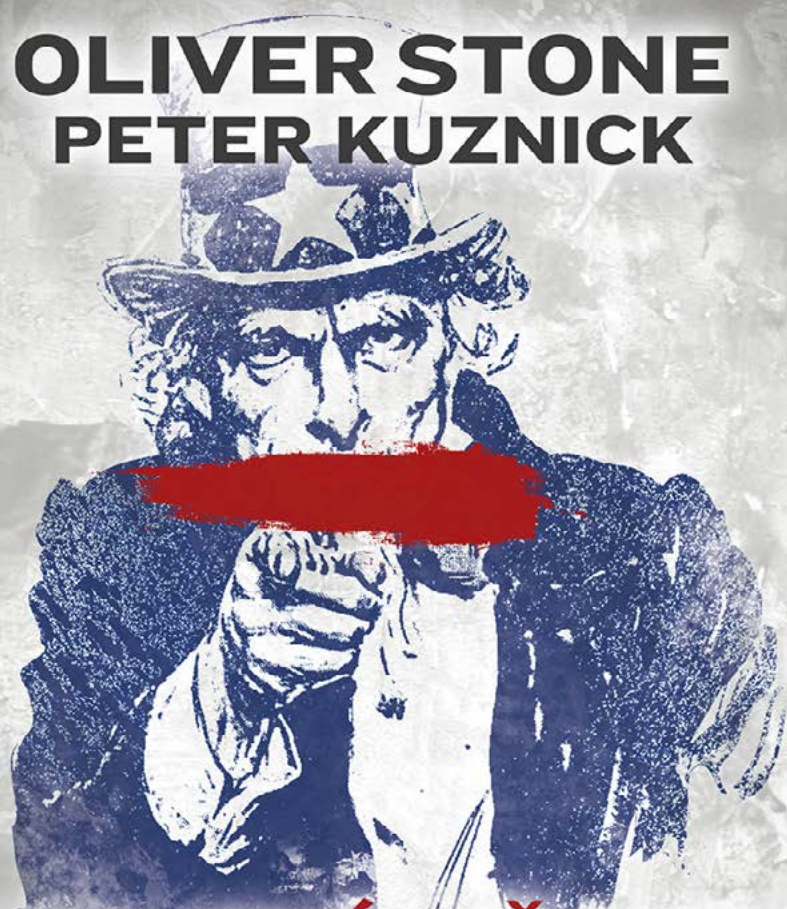

**OLIVER STONE
PETER KUZNICK**

**UTAJENÉ DĚJINY
SPOJENÝCH STÁTŮ**

TEMNÉ STRÁNKY AMERICKÉ HISTORIE
OD ANEXE HAVAJE PO TAŽENÍ V IRÁKU

Utajené dějiny Spojených států

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Oliver Stone, Peter Kuznick
Utajené dějiny Spojených států – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2016

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA a.s.**

Ohlasy na bestseller *New York Times* Olivera Stonea a Petera Kuznicka UNTOLD HISTORY OF THE UNITED STATES

„Máme toho mnoho k přemýšlení. Takový je nezbytný pohled na věc. ... V sázce je, zda se Spojené státy rozhodnou stát policistou ‚Pax Americana‘, což je zaručený recept na katastrofu, anebo partnerem jiných národů na cestě k bezpečnější, spravedlivější a udržitelnější budoucnosti.“

– Prezident Michail Gorbačov

„Dílo plné odvahy, moudrosti a soucitu, které odolá zkoušce času. ... Nelítostná kritika i vášnivý chvalozpěv na Stoneovu a Kuznickovu vlast.“

– Velvyslanec Akbar Ahmed, autor knihy *The Thistle and the Drone*

„Konečně kniha, která má kuráž zpochybnit obecně přijímaný pohled na nedávné americké dějiny. ... Tohle je kniha, která konečně pravdivě vypovídá o našem uplynulém století.“

**– Bill Maher, autor bestselleru *New York Times*
The New New Rules a moderátor *Real Time* na HBO**

„Nejvýznamnější vyprávění dějin tohoto století.“

**– Martin Sherwin, spoluautor knihy *American Prometheus*
a nositel Pulitzerovy ceny**

„Odvážná revizionistická studie, která otrásá mnoha mýty ohledně zahraniční politiky. ... Udělte si v knihovničce místo na tento přesvědčivý levičácký slabikář.“

– Douglas Brinkley, autor bestselleru *New York Times* *The Great Deluge*

„Howard Zinn by byl z téhle knížky nadšen. ... Je to strhující čtení: brilantní, mistrovské dílo!“

**– Daniel Ellsberg, autor amerického bestselleru
*Secrets: A Memoir of Vietnam and the Pentagon Papers***

„Poutavější, poučnější a provokativnější než jakákoli jiná kniha o dějinách, jakou jste kdy četli. ... Nedokážu ji slovy dost vynachválit.“

– Glenn Greenwald, *The Guardian*

UTAJENÉ DĚJINY SPOJENÝCH STÁTŮ

„Nesmírně provokativní... osvěžující.“

– *Kirkus Reviews*

„Stone a Kuznick vzali takřka všechny závažné události z posledních devadesátí let americké zahraniční politiky a zkoncentrovali je do jediné knihy.“

– **Jon Schwarz, MichaelMoore.com**

„Fenomenálně skvělá kniha. ... Poctivý pohled na historii, který bourá mýty a předkládá realitu, jakou by většina Američanů nečekala – a podkládá ji dobře zdokumentovanými fakty.“

– **David Swanson, autor knihy *War Is a Lie***

„Tohle si prostě musíte přečíst! Tato kniha otrásá tolika předpoklady, na nichž se zakládá americká zahraniční politika.“

– **Bill Fletcher, BlackCommentator.com**

„Oliver Stone a Peter Kuznick dokázali něco, co by leckdo považoval za nemožné. Napsali politické dějiny Spojených států ve dvacátém století, dějiny přesně popisující, jak se Spojené státy proměnily v impérium na základě svých vědomých rozhodnutí a jak boj o zachování tohoto impéria pokračuje bez ohledu na to, která politická strana je právě u moci. Je to úchvatný počín.“

– **Lloyd C. Gardner, autor knihy *The Road to Tahrir Square***

„Provokativní vyvrácení nacionalistických mýtů, které jsou až příliš často prezentovány jako historie. Stone a Kuznick nám připomínají, že dokud Američané nedostanou odvahu postavit se k realitě čelem, zůstanou polapeni v pasti svých vlastních iluzí.“

– **Lawrence S. Wittner, autor knihy *One World of None: A History of the World Nuclear Disarmament Movement Through 1953***

„Stone a Kuznick předkládají odvážně kritický přehled nejbolestnějších aspektů amerických dějin. Zvláště poučný je jejich pohled na jadernou hrozbu.“

– **Robert Jay Lifton, autor knihy *Thought Reform and the Psychology of Totalism***

„Stone a Kuznick odloupuvají jednotlivé vrstvy zavádějících mýtů. ... Některé to překvapí, jiné rozzlobí. Většina jen o hodně lépe pochopí svůj národ.“

– **Jeff Madrick, autor knihy *Taking America***

„Je čas, aby se seriózní lidé postavili k hlubokým, znepokojivým otázkám vyvolaným prací Stonea a Kuznicka čelem, místo aby se jim dále vyhýbali nebo se je snažili očernit. Autoři totiž pokládají (a zodpovídají!) všechny správné otázky.“

– **Gar Alperovitz, autor knihy *The Decision to Use the Atomic Bomb***

„Nesmírný přínos knihy spočívá v tom, že boří konvenční přesvědčení, vyzývá čtenáře, aby přehodnotili své pojetí role Ameriky ve světě. ... Pro studenty americké historie je tohle dílo neocenitelné.“

– **Carolyn Eisenbergová, autorka knihy *Drawing the Line: The American Decision to Divide Germany, 1944–1949***

„Fascinující a provokativní práce. Tato odvážná a pronikavá úvaha... je milníkem jednoho překvapivě málo zastoupeného knižního žánru, totiž kritické historie psané lidmi a pro lidi. Měla by si ji přečíst co nejširší čtenářská obec.“

– **Bruce Cumings, autor knihy *The Korean War***

„Perfektní fotografické ilustrace, dobrá argumentace, podmanivý sloh.“

– **Marilyn Youngová, autorka knihy *The Vietnam Wars***

„Jedna z nejvýznamnějších knih naší doby. Oliver Stone a Peter Kuznick nás vyvádějí z oblíbeného omylu, že tato země byla vždy silou prosazující ve světě dobro.“

– **Marjorie Cohnová, autorka knihy *Cowboy Republic: Six Ways the Bush Gang Had Defied the Law***

„Nejobsáhlejší a nejpronikavější kritika americké zahraniční politiky od druhé světové války, jakou kdy kdo napsal.“

– **Allan Lichtman, autor knihy *White Protestant Nation***

**UTAJENÉ
DĚJINY
SPOJENÝCH
STÁTŮ**

**OLIVER STONE
PETER KUZNICK**

 P R E S S

**Brno
2015**

*Pro naše děti – Taru, Michaela, Seana, Lexie, Saru a Asmaru –
a lepší svět, jaký si ony i všechny ostatní děti zaslouží.*

PODĚKOVÁNÍ

Projekt tohoto rozsahu si vyžádal podporu, pomoc a trpělivost nemalého počtu lidí. Na straně filmového ztvárnění bychom rádi poděkovali následujícím: Fernandu Sulichinovi za to, že sehnal financování a dovedl si zachovat klidnou mysl i v těžkých dobách; Rob Wilson a Tara Tremaineová nám byli oporou od samého počátku a pročešávali pro nás archivy po celém světě; Alex Marquez strávil nad naší prací s přestávkami čtyři roky a řadu bezesných nocí a při tom mu v různých dobách pomáhali Elliot Eisman, Alexis Chavez a Sean Stone. Po zvukové stránce nám pomáhali Craig Armstrong, Adam Peters a Budd Carr – a také Wylie Stateman; administrativní zápolení obstarávali Evan Bates a Suzie Gilbertová; a Steven Pines dokázal sehnat peníze prakticky z ničeho. Veliké díky Showtime, a to dokonce během dvou různých vlád; Davidu Nevinsovi za jeho postřehy; a díky za pomoc Bryana Lourda, Jeffa Jacobse, Simona Greena a Kevina Coopera.

Co se týče knihy, jsme velkými dlužníky Peterových kolegů a studentů na katedře dějin American University. Max Paul Friedman nám propůjčil své odborné znalosti dějin americké zahraniční politiky, celý rukopis přečetl s puntičkářskou pečlivostí, zpochybnil některé z našich interpretací a ušetřil nám tak mnoho velkých i malých chyb. Jelikož americko-sovětské a americko-ruské vztahy hrají v našem příběhu tak zásadní roli, intenzivně jsme čerpali také z odborných znalostí ruského historika Antona Fedjašina, který byl vždy ochoten zodpovědět naše otázky a procházet ruskojazyčné zdroje, aby se ujistil, že jsme všechno pochopili správně. K dalším Peterovým kolegům, kteří velkoryse odpovídali na otázky ze svých oborů dějepisného vzdělání, patřili Mustafa Aksakal, Richard Breitman, Phil Brenner, Ira Klein, Allan Lichtman, Eric Lohr a Anna Nelsonová.

Z našich postgraduálních studentů bylo nepostradatelné zejména přispění Erica Singera a Bena Bennetta. Své vlastní výzkumy a práce ošidili o nesmírné množství času, jen aby nám pomáhali se spoustou rešeršních úkolů. Eric prokázal mistrovství při vyhledávání dobře ukrytých informací, které nedokázal najít nikdo jiný. Ben, vedle mnoha dalších příspěví, se postaral o nalezení obrazových příloh, které dodaly této knize tak důležitý rozměr. K dalším současným a bývalým doktorandům, kteří na tomto projektu intenzivně pracovali, patří Rebecca DeWolfová, Cindy Gueliová, Vincent Intondi, Matt Pembleton, Terumi Rafferty-Osaki a Jay Weixelbaum. Další výzkumnou pomoc a plodné podněty nám poskytli Daniel Cipriani, Nguyet Nguyen, David Onkst, Allen Pietrobon, Arie Serota a Keith Skillin.

Při vzniku této práce nám poskytli neocenitelnou pomoc také mnozí naši přátelé a kolegové. Daniel Ellsberg nám neuvěřitelně velkoryse nabízel své postřehy, návrhy, kritické poznámky i nadšenou podporu. Jeho znalosti značné části těchto dějin nemají prostě obdobu. K dalším odborníkům, kteří nám velkoryse věnovali svůj čas a odborné znalosti, zodpovídali naše otázky a doporučovali různé dokumenty, patří Gar Alperovitz, Robert Berkowitz, Bill Burr, Bob Dreyfuss, Carolyn Eisenbergová, Ham Fish, Michael Flynn, Irena Grudzinska Gross, Hugh Gusterson, Anita Kondoyanidiová, Bill Lanouette, Milton Leitenberg, Robert Jay Lifton, Arjun Makhijani, Ray McGovern, Roger Morris, Satoko Oka Norimatsu, Robert Norris, Robert Parry, Leo Ribuffo, Jonathan Schell, Peter Dale Scott, Mark Selden, Marty Sherwin, Chuck Strozier, Janine Wedelová a Larry Wittner.

Jelikož tento projekt vznikl tak velice dlouho, s velkým smutkem jsme během práce na něm přišli o čtyři ze svých největších podporovatelů: Howarda Zinna, Boba Griffitha, Charlieho Wienera a Udaye Mohana.

Barbara Koeppelová nám poskytla další pomoc s fotografickými přílohami a popisky. Eric Hamilton nabídl své cenné postřehy o Chile. Matt Smith a Clement Ho z knihovny American University nám neuvěřitelně pomohli s hledáním zdrojů i dalšími úkoly.

Tým nakladatelství Gallery Books udělal všechno, co mohl, aby splnil naše často nelehké požadavky, když jsme začali spěchat, abychom oba projekty dokončili podle plánu. Zvláště zavázání jsme svému redaktorovi Jeremiemu Ruby-Straussovi a jeho asistentce Heather Huntové. Rádi bychom také

UTAJENÉ DĚJINY SPOJENÝCH STÁTŮ

poděkovali ostatním: Louise Burkeové, Jen Bergstromové, Jessice Chinové, Emily Drumové, Elise Rivlinové, Emilii Pisaniové, Tricii Boczkowské, Sally Franklinové, Jen Robinsonové, Larry Pekarkovi a Davině Mockové.

Peterova dcera Lexie a jeho manželka Simki Kuznicková nám pomáhaly s rešeršemi a poznámkami pod čarou a Simki trpělivě pročítala nespočet konceptů tohoto rukopisu s dovedností redaktorky a okem básnířky.

1 . KAPITOLA

Boj o prezidentský post v roce 2000 mezi Georgem Bushem a Alem Gorem postavil americkou veřejnost před neúprosnou nutností rozhodování mezi dvěma naprosto odlišnými vizemi budoucnosti. Jen málokdo si pamatuje, že přesně o sto let dříve se Američané ocitli před nutností podobně závažné volby. Měli se rozhodnout, mají-li Spojené státy nadále pokračovat jako republika, nebo jako impérium.

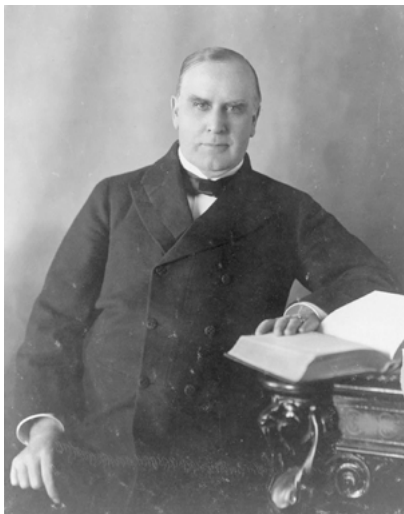
Vize americké budoucnosti úřadujícího republikánského prezidenta Williama McKinleyho spočívala ve „volném obchodu“ a zámořském impériu. Naopak demokrat William Jennings Bryan se netajil svým antiimperialismem.

Jen málokdo věděl o třetí možnosti – socialistickém prezidentském kandidátovi Eugenu V. Debsovi. Socialistické hnutí reprezentovalo novou dělnickou třídu. Pro socialisty znamenalo impérium pouze jedno jediné: vykořisťování.

McKinley sliboval rostoucí ekonomiku a vítězství nad Španělskem ve válce roku 1898. Věřil, že Amerika, aby přežila, musí expandovat.

Bryan, nebraský populista známý jako „Velký muž z lidu“, byl naopak nepřitelem průmyslových magnátů a bankéřů. Byl přesvědčen, že McKinleyho vize povede ke katastrofě. S oblibou citoval výrok Thomase Jeffersona: „Je-li v mysli každého Američana jedna zásada zakořeněná hlouběji než všechny ostatní, je to ta, že bychom neměli mít nic společného s dobýváním.“

Nyní, když USA anektovaly několik zahraničních kolonií – Filipíny, Guam, Pago Pago, ostrov Wake a Midwayské ostrovy, Havaj a Portoriko – a stvrdily svou praktickou kontrolu nad Kubou, byly na nejlepší cestě zpro-
nevěřit se nejdrahocennějšímu daru, jaký lidstvu daly.

Prezidentské volby v roce 1900 postavily proti sobě republikána Williama McKinleyho (vlevo), zastávce amerického impéria a horlivého obhájce východního establishmentu, proti demokratovi Williamu Jenningsi Bryanovi (vpravo), středo-západnímu populistovi a jednoznačnému odpůrci imperialismu. S McKinleyovým vítězstvím došlo k tomu, že Bryanova varování před americkým impériem bohužel nebyla vyslyšena.

Zatímco většina Američanů si myslela, že Spojené státy naplnily svůj „evidentní osud“, když se roztáhly přes celou Severní Ameriku, byl to William Henry Seward, ministr zahraničí Abrahama Lincolna i Andrewa Johnsona, kdo vyjádřil daleko grandióznější vizi amerického impéria. Ten si vytyčil za cíl získání Havaje, Kanady, Aljašky, Panenských ostrovů, Midwayských ostrovů a částí Santa Dominga, Haiti a Kolumbie. Značná část jeho snu se mu doopravdy splnila.

Avšak zatímco Seward snil, evropská impéria začala jednat. V jejich čele kráčela v posledních třiceti letech devatenáctého století Británie, která pohltila přes dvanáct milionů čtverečních kilometrů území, což je oblast větší než celé Spojené státy. Británie, podobně jako kdysi Římané, věřila, že jejím posláním je přinést lidstvu civilizaci. Francie přidala dalších devět milionů

čtverečních kilometrů. Německo, kvůli svému pozdnímu startu, přidalo „jen“ dva a půl milionu. Jediné impérium na ústupu bylo to španělské.

V roce 1878 evropská impéria a jejich bývalé kolonie ovládaly 67 procent pozemského povrchu Země. A v roce 1914 měly kontrolu nad ohromujícími 84 procenty. Do 90. let 19. století si Evropané rozkrájeli 90 procent Afriky, z toho lví podíl připadal Belgii, Británii, Francii a Německu.

Spojené státy měly strach, že nestihnou dohnat ztracený čas, a přestože pojetí impéria se Američanům – z nichž většina měla přistěhovalecké kořeny – nezamlouvalo, toto období patřilo zlým zbohatlíkům, zvláště aristokracii známé jako „vláda čtyř set“, s jejími velkolepými nemovitostmi, soukromými armádami a zástupy zaměstnanců. Lidé jako J. P. Morgan, John D. Rockefeller a William Randolph Hearst drželi v rukou nesmírnou moc.

Kapitalistická třída, pronásledována příznaky revolucionářských dělníků, kteří tvořili Pařížskou komunu z roku 1871, evokovala podobné hrozné vidiny radikálů, již chtějí svrhnout systém ve Spojených státech. Těmto radikálům či komunardům se také říkalo komunisti, a to více než padesát let před Ruskou revolucí z roku 1917.

To nejhorší z loupeživých zbohatlíků ztělesňovala železniční síť Jaye Goulda o délce 24 000 kilometrů. Gould byl pravděpodobně nejvíce nenáviděným člověkem celé Ameriky, čemuž zřejmě nijak zvláště nepomohly jeho výroky, například že by si mohl „najmout jednu polovinu dělnictva, aby vyvraždila tu druhou“.

Když Wall Street zachvátila v roce 1893 finanční panika „Černého pátku“, spustila dosud největší depresi tohoto národa. Mlýny, továrny, vysoké pece i doly byly všude ve velkém počtu zavírány. O práci přišly čtyři miliony dělníků. Nezaměstnanost dosahovala dvaceti procent.

Železničářské odbory American Railway Union v čele s Eugenem Debsem reagovaly na zastavení prací a krácení platů ve firmě Palace Car Company George Pullmana a stávkou odřízly z provozu státní železnice. Na pomoc železničním magnátům v potlačení stávky byly vyslány federální vojenské jednotky; padly tam desítky dělníků a Debs strávil šest měsíců ve vězení.

Domácí socialisté, odboráři i reformátoři namítali, že periodicky se opakující deprese kapitalismu jsou výsledkem nedostatečné spotřeby dělnické třídy. Jacob Riis svými průkopnickými fotografiemi šokoval národ, když

zdokumentoval bídu chudiny v New York City. Vůdci dělnické třídy vyzývali k přerozdělování domácího majetku, aby si pracující lid mohl dovolit kupovat zboží, které na amerických farmách a v továrnách sám produkoval.

Ale oligarchové – „čtyři sta“ – na to řekli, že je to forma socialismu. Řekli, že více může dostat každý, a tvrdili, že USA musejí soupeřit se zahraničními mocnostmi a ovládnout světový trh, aby rostoucí přebytky Ameriky pohltili cizinci. Zisk ležel jednoznačně v cizině: v obchodu, levné práci a levných zdrojích.

A nejzajímavější byla Čína. Aby mohly nakrojit tento obrovský tržní dort, potřebovaly by Spojené státy moderní, parou poháněné námořnictvo a základny po celém světě, aby mohly soupeřit s britským impériem, s jeho obrovskou výhodou přístupu do přístavu Hongkong. Zároveň se tam snažily proniknout i Rusko, Japonsko, Francie a Německo.

Podnikatelé začali usilovat o průplav napříč Střední Amerikou, který by pomohl otevřít dveře do Asie.

V roce 1898, v této atmosféře globální konkurence, Spojené státy anektovaly Havaj. Téměř o sto let později se Američané v rezoluci Kongresu omluvili „nativním Havajcům“ za to, že je připravili o jejich právo „na sebeurčení“.

Kuba, ležící sto padesát kilometrů od břehů Floridy, se vzbouřila proti zkorumpované španělské nadvládě a Španělé reagovali tím, že uvěznilo značnou část populace do koncentračních táborů, kde na různé nemoci zemřelo devadesát pět tisíc lidí. Jak se boj přitvrzoval, mocní bankéři a obchodníci jako Morgan a Rockefellerovi, kteří měli na ostrově investované miliony, začali vyžadovat od prezidenta nějakou akci – aby ochránili své zájmy.

Prezident McKinley vyslal do přístavu Havana loď USS *Maine* jako signál Španělům, že Amerika si své zájmy bedlivě hlídá.

Jednu únorovou noc roku 1898, v tropickém vedru dosahujícím takřka čtyřiceti stupňů, *Maine* náhle explodovala, při výbuchu zemřelo 254 námořníků, údajně v důsledku španělské sabotáže. Americká „žlutá žurnalistika“, zastoupena listy *New York Journal* Williama Randolpha Hearsta a *New York World* Josepha Pulitzerera, zahájila fanatickou bulvární reakci, a vytvořila tak ideální atmosféru pro válku.

Journal volal: „Na památku Maine nechť zhyne Španělsko!“ Přečetly si to miliony lidí přesvědčeny, že Španělsko, tato rozkládající se katolická mocnost,

je pro zachování svého impéria schopna jakékoli špatnosti. Když McKinley vyhlásil válku, Hearst nezapomněl zdůraznit své zásluhy: „Jak se vám líbí válka *Journalu*?“ ptal se.

Jak kdekdo díky symbolicky barvitému vítězství Teddyho Roosevelta na San Juan Hillu ví, španělsko-americká válka skončila během tří měsíců. Ministr zahraničí John Hay ji nazval „krásnou malou válkou“. Z téměř pěti a půl tisíce mrtvých Američanů padly méně než čtyři stovky v boji, ostatní vojáci podleli chorobám.

Tehdy šestnáctiletý Smedley Darlington Butler zalhal o svém věku a přihlásil se k námořní pěchotě. Stal se jedním z nejslavnějších vojenských hrdinů Ameriky a za svou kariéru, která byla svědkem počátku úpadku Ameriky do stavu globálního impéria, získal dvě čestná vyznamenání.

S vítězstvím tam nakráčeli američtí podnikatelé, kořistili majetek, kde mohli, a v podstatě proměnili Kubu v protektorát. Korporace United Fruit Company si zabrala dva miliony akrů půdy na výrobu cukru. V roce 1901 vlastnily Bethlehem Steel a další americké podniky přes 80 % kubánského nerostného bohatství.

O více než sedmdesát let později, v roce 1976, oficiální vyšetřování námořnictva (o kterém veřejnost nebyla nijak zvláště informována) odhalilo, že nejpravděpodobnější příčinou potopení *Maine* byl bojler, který explodoval vedrem a vyvolal výbuch lodních zásob munice. Spojené státy tak stejně jako u války ve Vietnamu a Iráku založily svou reakci na falešných zprávách a šly do války prostě proto, že chtěly.

I v lesku vítězství však USA zjistily, že se ocitly uprostřed daleko větších potíží. Od Španělska získaly gigantické, ale zanedbané území na Dálném východě – Filipíny –, které bylo vnímáno jako ideální zastávka k natankování pro loď plující do Číny. Stejně jako u invaze do Bagdádu v roce 2003 začaly tamější boje úspěšně. V květnu 1898 velitel George Dewey rozprášíl španělskou flotilu v Manilské zátocce. Jeden antiimperialista poznamenal, že „Dewey zabral Manilu se ztrátou jednoho muže a veškerých našich institucí“.

Anti-Imperialist League, založená roku 1898 v Bostonu, se snažila americkou anexi Filipín a Portorika zablokovat. K jejím členům patřil i Mark Twain, který položil proslulou otázku: „Máme ty, kdo žijí v temnotě, nadále obdařovat svou civilizací, anebo máme těm ubožákům dát pokoj?“

Prezident McKinley dal přednost tomu prvnímu a nakonec se rozhodl pro anexi. „Nezbývalo nám nic jiného,“ prohlásil, „než se jich všech ujmout, vzdělat Filipínce, pozdvihnout je a civilizovat a pokřesťanštit a s Boží pomocí pro ně udělat to nejlepší, co můžeme, jako pro naše bližní, neboť i za ně Kristus položil svůj život.“

McKinley však narazil na jeden větší problém: na Filipínce samotné. Pod vášnivým vedením Emilia Aguinalda si Filipínci v roce 1899, kdy byli osvobozeni od španělské nadvlády, založili svou vlastní republiku a podobně jako kubánští rebelové očekávali, že ji Spojené státy uznají. Svého spojence přecenili. A tak začali vzdorovat. Po jednom z protestů se po ulicích Manily považovali mrtví Američané. Americká žlutá žurnalistika volala po odplatě proti barbarům. Mučení, včetně waterboardingu, se stalo běžnou praxí. Do vzbouřenců či „malých hnědých bratrů“, jak je nazýval William Howard Taft, generální guvernér Filipín, lili slanou vodu, až byli nafouklí jako žáby, aby je „přiměli mluvit“. Jeden z vojáků psal domů: „Všichni jsme měli chuť zabít ‚negry‘. ... Kam se na tohle střelení lidí hrabe lov králíků.“

Byla to válka zvěrstev. Když vzbouřenci přepadli americké jednotky na ostrově Samar, plukovník Jacob Smith poručil svým mužům zabít každého nad deset let a proměnit ostrov v „pustinu“.

Z této partyzánské války, která trvala tři a půl roku, se domů nevrátily přes čtyři tisíce amerických vojáků. Zato filipínských partyzánů padlo přes dvacet tisíc a k tomu navíc zemřelo dvě stě tisíc civilistů, řada z nich na cholery. Ale kvůli překrouceným tiskovým zprávám se pevninští Američané mohli utěšovat myšlenkou, že mezi nerozvinuté chudáky rozšířili civilizaci.

Americkou společnost tato válka otupěla. Doktrína anglosaské nadřazenosti, která ospravedlňovala existenci rodícího se impéria, otravovala společenské vztahy stejně tak i doma, kde jižní rasisté, uchylující se k podobným argumentům, přiostrili svou kampaň na zvrácení výsledků americké občanské války a přijali nové „zákony Jima Crowa“ prosazující nadřazenost bílé rasy a rasovou segregaci.

V Číně vedla podobná touha po nezávislosti v letech 1898 až 1901 k tzv. Boxerskému povstání. Nacionalisticky uvažující Číňané povstali, zběsile vyvraždili misionáře a vyhnali všechny cizí vetřelce. McKinley poslal Evropanům a Japoncům na pomoc proti povstalcům pět tisíc amerických vojáků.

NAHOŘE: Orba na kubánské cukrové plantáži.

VPRAVO: Správní budova United Fruit Company v New Orleans. Španělsko-americká válka se pro americké podnikatele ukázala jako poměrně výnosná. Jakmile skončila válka na Kubě, United Fruit zabrala 1,9 milionu akrů kubánské půdy v ceně 20 centů za akr.

Nadporučík Smedley Butler byl členem této invazní jednotky a vedl svou námořní pěchotu do Pekingů, kde poprvé na vlastní oči spatřil, jak vítězní Evropané s Číňany zacházejí. Byl znechucen.

Během španělsko-americké války na Filipínách byly různé krutosti běžnou věcí. Americké jednotky používaly mučení, kterému dnes říkáme waterboarding. Jeden zpravodaj napsal: „Naši vojáci pumpovali do lidí slanou vodu, aby je přiměli mluvit.“

A tak, podobně jako v roce 2008, se americké volby v roce 1900 konaly v situaci, kdy byly americké vojenské jednotky rozptýleny po několika zemích světa – tentokrát v Číně, na Kubě a na Filipínách. A přesto McKinley, vyhřívající se na výsluní vítězství nad Španělskem, porazil Bryana s větším náskokem než v roce 1896. Socialistu Eugena Debse s necelým jedním procentem sotva kdo vůbec zaznamenal. Američané se evidentně podepsali pod McKinleyho představu obchodu a impéria.

Na vrcholu své popularity, v roce 1901, byl McKinley zavražděn jedním anarchistou. Vrah si stěžoval na zvěrstva, která Amerika napáchala na Filipínách. Nový prezident Theodore Roosevelt, který byl imperialistou ještě nestydatějším, v McKinleyho politice rozpínavosti pokračoval. Roosevelt, jenž zorganizoval revoluci v Panamě, kolumbijské provincii, podepsal s nově vzniklou panamskou vládou pakt o pronájmu průplavního pásma, čímž získal stejná práva na intervence, jaká si USA vynutily na Kubě. Kanál byl dokončen s velkými obtížemi a nakonec otevřen v roce 1914.

Těla mrtvých Filipínců. Jeden filadelfský reportér napsal, že vojáci postavili Filipínce na most, postříleli je a těla nechali v řece plavat všem pro výstrahu.

V následujících letech byla americká námořní pěchota opakovaně posílána chránit americké obchodní zájmy do míst, která dnes nazýváme „banánové republiky“, o nichž se mělo za to, že jsou zaostalá a potřebují pevnou ruku někdy velmi brutálních diktátorů schopných cpát americké obchodní zájmy do chřtánů vzdorujícím dělníkům a rolníkům.

Kuba. Honduras. Nikaragua. Dominikánská republika. Haiti. Panama. Guatemala. Mexiko. Americká okupace trvala mnohdy dlouhá léta, někdy i desetiletí.

Nikdo neměl se zasahováním v cizích zemích více bezprostředních zkušeností než Smedley Butler, nyní generálmajor námořní pěchoty. Jeho muži ho zbožňovali a pro jeho zranění, které utrpěl v Hondurasu, ho nazývali „Old Gimlet Eye“. A na konci své dlouhé a bohatě ověřené služby Butler o svých letech v uniformě hodně vyprávěl. Ve své knize *War Is a Racket* napsal: „Strávil jsem třiatřicet let a čtyři měsíce v aktivní vojenské službě jako člen nejhbitější vojenské síly této země, námořní pěchoty. Sloužil jsem ve všech udělovaných hodnostech od poručíka po generálmajora. A za tu dobu jsem většinu času trávil jako vysoce postavený ranař zastupující Velký

Generál Smedley Butler bojoval na Filipínách, v Číně a ve Střední Americe. Později napsal, že byl „vysoce postavený ranař zastupující Velký byznys, Wall Street a bankéře... gangster kapitalismu“.

byznys, Wall Street a bankéře. Stručně řečeno jsem byl bandita, gangster kapitalismu. V té době jsem měl podezření, že jsem byl jen součástí velkých čachrů. Nyní jsem si tím jist. Tak jako všichni členové vojenské profese jsem nikdy nedisponoval vlastními myšlenkami, dokud jsem službu neopustil... V roce 1914 jsem pomáhal zabezpečit Mexiko, zvláště Tampico, pro americké ropné zájmy. Pomáhal jsem proměnit Haiti a Kubu v místo příjemné pro chlapce z National City Bank, aby tam mohli vybírat své příjmy. Pomáhal jsem vyplenit půl tuctu středoamerických republik ve prospěch Wall Streetu. Seznam takových vyděračských skutků je dlouhý. V letech 1909–1912 jsem pomáhal vyčistit Nikaraguu pro mezinárodní bankovní dům Brown Brothers. V roce 1916 jsem nachystal Dominikánskou republiku pro americké cukrovarnické zájmy. V Číně jsem pomáhal dohlédnout na to, aby tam Standard Oil mohl nerušeně expandovat. Za ta léta jsem měl, jak by se řeklo, parádní kšeft. Když se ohlédnu zpátky, mám pocit, že jsem mohl dát Al Caponemu

pár skvělých tipů. On se vzmohl na to, že řádl ve třech obvodech. Já na třech kontinentech.“

Butlerovi jeho otevřenost později přišla dost draho, když byl přeskočen jako velící důstojník námořní pěchoty, kterou proto roku 1931 za vášnivých sporů opustil.

Jestliže „jsou válka jen čachry“, jak Butler prohlásil, tak první světová válka patřila mezi nejsmutnější epizody čachrování vyděračství v lidských dějinách. Jednou z méně známých skutečností tohoto příběhu je, že v předvečer první světové války se banky britského impéria ocitly v krizi. Britský ekonomický model vybrakování ekonomik částí zeměkoule rostoucích pro vlastní přežití a neinvestování do vlastní domácí výroby začínal selhávat. Začala přicházet periodicky se opakující období deprese.

Naopak nově sjednocené impérium německé se postavilo do čela národů kontinentální Evropy v tažení směrem pryč od volného obchodu a k protekcionistickým opatřením, která podporovala růst domácí průmyslové základny, jež nebyla na kolonizaci tolik závislá.

Německo představovalo velkou konkurenci ve výrobě oceli, elektrické energie, chemické energie, v zemědělské výrobě, produkci železa, uhlí a textilu. Jeho banky a železnice se rozrůstaly a v boji o ropu, nejnovější strategické palivo, které bylo nezbytností pro pohánění moderního námořnictva, začínalo německé obchodní loďstvo rychle dohánět to britské. Anglie, která nyní byla těžce závislá na dovozu ropy z USA a Ruska, zoufale potřebovala najít potenciální nové zásoby na Středním východě, který byl součástí hroutící se Osmanské říše.

A když Němci počali budovat železnici, aby mohli ropu dovážet z Bagdádu do Berlína díky spojení s touto Osmanskou říší, Británii se to vůbec nelíbilo. Došlo k ohrožení zájmů jejích nedalekých říší v Egyptě a Indii. Až obrovské nepokoje v balkánských státech, zvláště v Srbsku, pomohly dokončení železnice z Berlína do Bagdádu zablokovat.

Byla to vlastně jen malá aférka v Srbsku, která nakonec spustila řetězec událostí první světové války, když byli v horkém létě roku 1914 na ulicích Sarajeva zavražděni arcivévoda František Ferdinand, dědic rakousko-uherské říše, a jeho manželka. Situace se rychle vyhrotila a série komplikovaných spojení mezi konkurenčními ekonomickými impérii vedla k dosud největšímu válečnému konfliktu v historii lidstva.

Tato válka byla od počátku do konce krveprolitím v rozsahu zcela nepochopitelném pro veřejnost. Již v prvních bojích na řece Marne v roce 1915 utrpěli Britové, Francouzi i Němci po pěti stech tisících obětí. Trvání války předčilo veškerá očekávání. Za jediný den bitvy na řece Sommě přišla Británie o šedesát tisíc vojáků. V roce 1916 v bitvě u Verdunu ztratily Francie a Německo téměř milion mužů.

Francie, která opakovaně nařizovala svým vojákům, aby se vystavovali německým kulometům a dělostřelectvu, nakonec přišla o polovinu svých mladých mužů od patnácti do třiceti let. Německo ve druhé bitvě u Ypres v dubnu 1915 poprvé, po nevydařeném pokusu u Bolimówa na východní frontě, použilo jedovatý bojový plyn, který pokrýl francouzské oddíly v šesti kilometrech zákopů. *Washington Post* napsal, že francouzští vojáci šileli a umírali trýznivým dušením, zatímco jejich těla nabírala černou, zelenou a žlutou barvu.

Britové oplátili útok plynem v září u Loosu, jen aby se stali svědkem toho, jak se vítr obrací a odnáší plyn zpátky nad britské zákopy. Výsledkem bylo více obětí na straně Británie než Německa. V roce 1917 Německo použilo opět u Ypres ještě účinnější yperitové zbraně, tentokrát proti Britům.

Romanopisec Henry James napsal: „Pád civilizace do této propasti krve a temnoty je něco, co promarňuje celou tu dlouhou dobu, během níž jsme si mysleli, že se svět bude postupně zlepšovat.“

Woodrow Wilson byl ztělesněním Jamesova předválečného ideálu naděje a civilizace. Poprvé byl zvolen prezidentem v roce 1912 a odrážel solidárnost většiny Američanů ke spojencům (Británii, Francii, Itálii, Japonsku a Rusku) proti Centrálním mocnostem (Německo, Rakousko-Uhersko a Osmanská říše), ale do války se nezapojil – s tímto vysvětlením: „My musíme být neutrální. Protože jinak naše smíšené populace povedou válku proti sobě navzájem.“

Další volby v roce 1916 vyhrál se sloganem: „Uchránil nás před válkou“, tento směr se však chystal brzy obrátit.

Wilson byl zajímavý člověk. Byl rektorem Princetonské univerzity a guvernérem New Jersey. Jako potomek presbyteriánských duchovních z obou větví rodiny projevoval silné moralistické sklony a někdy až farizejskou neústupnost.

Také pociťoval onen misionářský smysl pro globální roli Ameriky a věřil v export demokracie – a to i do zemí, které nebyly ochotny ji přijmout. Sdílel

Američtí vojáci při protiplynovém výcviku v Camp Dix v New Jersey. Přestože je civilizace po staletí zakazovala, během první světové války se používání chemických zbraní stalo rozšířenou praxí. Při útocích jedovatými plyny zahynuly tisíce lidí.

také přesvědčení svých jižních předků o nadřazenosti bílé rasy, takže podnikal kroky k opětovné segregaci. Na petici od delegace Afroameričanů odpověděl: „Segregace není ponížením, nýbrž přínosem.“

Starý antiimperialista William Jennings Bryan, který nyní sloužil jako Wilsonův ministr zahraničí, se americký smysl pro neutralitu ve válce snažil udržovat, ale jeho snahy zabránit americkým občanům v cestování na lodích válčících národů Wilson odmítl.

Británie, která svou vynikající námořní silou již téměř sto let ovládala Atlantik, spustila blokádu severní Evropy. Německo reagovalo vysoce

účinným ponorkovým tažením, které, jak se zdálo, rovnováhu sil v oceánu poněkud vychýlilo. V květnu 1915 německá ponorka potopila britský parník *Lusitania*, a připravila tak o život 1 200 lidí včetně 128 Američanů. Byl to naprostý šok. Mnozí volali po vstoupení Ameriky do války. Jenže po počátečních odmítnutích vyšlo najevo, že loď doopravdy porušila zákony o neutralitě a vezla do Británie velký náklad zbraní.

Bryan trval na tom, aby Wilson odsoudil jak britskou blokádu Německa, tak německý atak, neboť obojí považoval za porušení neutrálních práv. Když Wilson odmítl, Bryan rezignoval na znamení protestu a z obavy, že Wilson se pomalu blíží k válce. A měl pravdu. Wilson si stále více myslel, že když se USA do války nezapojí, bude jim odeprěna role při utváření poválečného světa.

A v lednu 1917, celkem teatrálně, pronesl první oficiální prezidentský projev před Senátem od dob George Washingtona. Dovolával se „míru bez vítězství“ na základě ústředních amerických principů sebeurčení, svobody moří a otevřeného světa bez zapřádání společenství. Středobodem takového světa by měl být svaz národů, který bude prosazovat mír. Wilsonův idealismus byl vždy trochu podezřelý, protože se zdálo, že jeho politika jej nepřetržitě podkopává. Americká neutralita v této válce byla ve skutečnosti spíše principem než praxí.

J. P. Morgan a Rockefeller ze Standard Oil byli dvěma největšími titány amerického finančnictví od občanské války. Morgan zemřel roku 1913, ale jeho syn, J. P. Morgan jr., jako bankéř Ameriky účinně sloužil britskému impériu v letech 1915 až 1917, kdy do války vstoupily USA.

Spojené státy zpočátku nedovolovaly americkým bankéřům půjčovat peníze válčícím stranám, protože věděly, že to podryje výroky o americké neutralitě, ale v září 1915, během svého prvního funkčního období, Wilson – navzdory Bryanovým radám – změnil názor. A hned tentýž měsíc poskytl Morgan Británii a Francii půjčku 500 milionů amerických dolarů. V roce 1917 mělo britské ministerstvo války od Morgana a dalších bank z Wall Streetu vypůjčeno téměř 2,5 miliardy dolarů. Zato Německo dostalo půjčku pouhých 27 milionů dolarů.

V roce 1919, po válce, Británie dlužila Spojeným státům ohromnou sumu 4,7 miliardy dolarů: Přepočteno na dnešní dolary by to dělalo asi 61 miliard.

Morgan se také stal jediným prodejním zástupcem britského impéria v USA, s asi 20 miliardami dolarů v objednávkách a s provizí 2 % z ceny veškerého zboží, přičemž dával přednost svým přátelům jako např. majitelům Du Pont Chemical nebo Remington and Winchester Arms.

Socialista Eugene Debs mezitím neustále podněcoval dělnictvo, aby se postavilo proti válce, v tomto smyslu: „Nechte kapitalisty, aby si bojovali sami a zásobovali válku vlastními mrtvolami, a uvidíte, že na Zemi již nikdy žádná válka nepropukne.“

Ať to bylo z finančních, nebo idealistických důvodů, v dubnu 1917 Woodrow Wilson každopádně požádal Kongres o vyhlášení války se slovy: „Musíme učinit svět bezpečným pro demokracii.“ Proti bylo šest senátorů, včetně Roberta La Follettea z Wisconsinu, stejně jako padesát reprezentantů ze Sněmovny, včetně Jeannette Rankinové z Montany, první ženy všech dob, která byla do Kongresu zvolena.

Wilsonovi oponenti ho napadali jako nástroj Wall Streetu. „Dáváme na americkou vlajku znaménko dolaru,“ protestoval senátor George Norris z Nebrasky. Opozice dělala, co mohla, ale Wilsonovi se jeho přání splnilo.

Navzdory výzvam vlády, že je zapotřebí milionu dobrovolníků, však zprávy o hrůzách zákopové války nadšení výrazně oslabovaly, a tak se za prvních šest týdnů přihlásilo jen třiasedmdesát tisíc mužů, takže Kongres byl donucen uspořádat odvod.

Počátkem roku 1918 se zdálo, že by Centrální mocnosti mohly válku doopravdy vyhrát a spojence porazit, což by vedlo k tomu, že by se američtí bankéři ocitli v obrovské finanční propasti. Amerika se vzchopila s pomocí vlasteneckých dluhopisů Svobody. A řada předních pokrokářů národa – včetně Johna Deweyho a Waltera Lippmanna – se postavila na Wilsonovu stranu. Ale byli to středozápadní republikáni jako La Follette a Norris, kteří pochopili, že válka je umíráček jakékoli smysluplné domácí reformy.

A Kongres to záhy potvrdil tím, že schválil několik z nejrepresivnějších zákonů v dějinách země – včetně zákona o špionáži z roku 1917 a zákona o pobuřování z roku 1918 –, které umlčovaly lidi a vytvářely atmosféru nesnášenlivosti vůči opozici.

Univerzitní profesori, kteří byli proti válce, byli buď propuštěni, nebo zastrášováni k mlčení. Stovky lidí skončily ve vězení za to, že promluvíly, včetně

Robert „Fighting Bob“ La Follette z Wisconsinu byl jedním ze šesti senátorů, kteří hlasovali proti vstupu USA do první světové války.

vůdce odborové organizace Industrial Workers of the World (IWW) „Velkého Billa“ Haywooda. Také Eugene Debs opakovaně protestoval a nakonec byl v červnu 1918 uvězněn i on, když řekl: „Války v celých dějinách byly vedeny kvůli dobývání a loupení, a to je také stručná definice války. ... Války vždycky vyhláškou vládnoucí třída. A boje vždycky bojovala třída podřízená.“

Ještě než byl odsouzen, stihl Debs v soudní síni pronést velmi výmluvný projev: „Slavný soude, již před lety jsem si uvědomil své příbuzenství se všemi živými bytostmi a došel jsem k závěru, že nejsem ani o píd' lepší než ti nejhorší na Zemi. Řekl jsem si, a říkám to i teď, že dokud je dělnická třída, patřím do ní; dokud je na světě zločinný element, jsem jím i já; a dokud je ve vězení živá duše, ani já nejsem svobodný.“

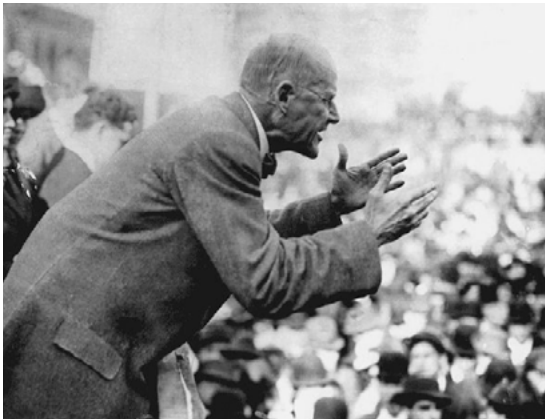
Debs byl odsouzen k deseti letům ve vězení. Odseděl si tři roky, v letech 1919 až 1921.

S Wilsonovým svolením ministerstvo spravedlnosti zlikvidovalo také členy IWW – „Wobblies“. Zatímco někteří Američané pochodovali do války

za zvuků populární písně „Over There“, Wobblies odpověděli parodií na „Onward Christian Soldiers“ (Kupředu, křesťanští vojáci) nazvanou „Christians at War“ (Křesťané ve válce), která končila verši: „Do dějin se zapíšete jako smečka bohem zatracených bláznů.“

Sto šedesát pět vůdčích představitelů organizace bylo obviněno ze spiknutí za účelem bránění odvodu a z povzbuzování k dezerci. Velký Bill Haywood uprchl do revolučního Ruska, ostatní ho záhy následovali.

Němečtí Američané byli vyčleňováni se zvláštním nepřátelstvím. Školy, z nichž mnohé nyní vyžadovaly od učitelů sliby věrnosti, vyloučily z kurikula němčinu a orchestry musely ze svých repertoárů vypustit německé skladatele. Podobně jako když kongresoví xenofobové, rozrušení francouzskými protesty proti invazi do Iráku v roce 2003, přejmenovali hranolky („French fries“) na „freedom fries“, za první světové války byly hamburgery přejmenovány na „sendviče svobody“ a Sauerkraut (kyselé zelí) dostalo název „zelí svobody“. Zarděnky („German measles“) byly brzy nazývány „liberty measles“ a němečtí ovčáci se proměnili v „policejní psy“.

Na základě zákona o špionáži z roku 1917 uvěznily Spojené státy stovky odpůrců odvodu vojáků, včetně vůdce IWW „Velkého Billa“ Haywooda a socialisty Eugena Debse. Debs (na fotografii při projevu před chicagským davem v roce 1912) vyzýval dělnictvo, aby protestovalo proti válce: „Nechte kapitalisty, aby si bojovali sami a zásobovali válku vlastními mrtvolami, a uvidíte, že na Zemi již nikdy žádná válka nepropukne.“

Válečná léta měla později přinést bezpříkladnou konspiraci mezi velkými korporacemi a vládou ve snaze stabilizovat ekonomiku, ovládnout nespoutanou konkurenci a zaručit zisky výrobcům munice, kterým se často říkalo „obchodníci se smrtí“.

Trvalo déle než rok od vyhlášení války, než americké jednotky konečně dorazily do Evropy: Bylo to v květnu 1918, půl roku před skončením války, kdy pomáhaly obléhaným francouzským jednotkám zvrátit situaci u řeky Marny. Díky lidským zdrojům a průmyslové moci měla přítomnost USA ohromný psychologický válečný efekt a demoralizovala Němce, kteří nakonec kapitulovali.

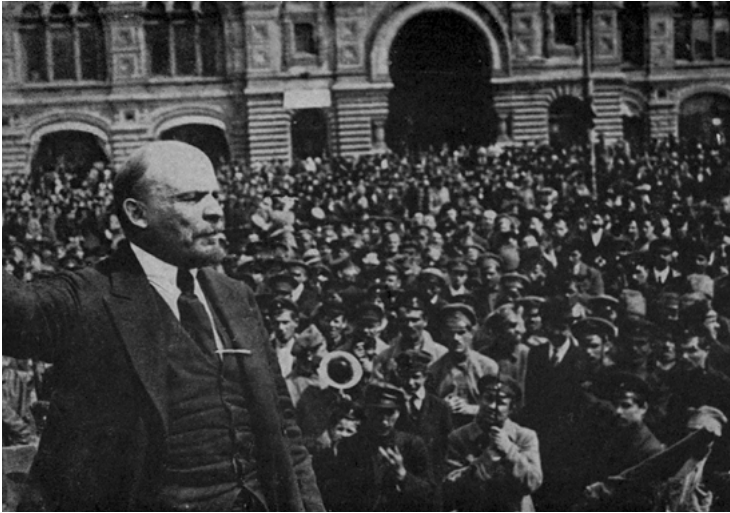
Dlouhá a bezútěšná válka skončila 11. listopadu 1918. Ztráty byly enormní. Ze dvou milionů amerických vojáků, kteří dorazili do Francie, přes 116 000 padlo a 204 000 bylo zraněno. Evropské ztráty se přičily zdravému rozumu: Odhady mluvily o 8 milionech vojáků a 6 až 10 milionech mrtvých civilistů, často v důsledku nemoci a hladomoru. Ale – podobně jako později ve druhé světové válce – žádný lid neutrpěl touto válkou více než Rusové, s 1,7 milionu padlých a takřka 5 miliony zraněných.

Ti, kdo přežili, měli žít ve zcela novém uspořádání světa. Británie a Francie byly zle oslabeny. Německé impérium se zhroutilo. Rakousko-Uhersko, říše stará přes padesát let, skončilo a výsledkem byla chaotická restrukturalizace východní Evropy. A velická mnohojazyčná Osmanská říše složená z Arabů, Turků, Kurdů, Arménů, muslimů, křesťanů a židů, která trvala přes šest set let, se nyní rozdrobila na kousky.

V Rusku tajemná skupina revolucionářů známých jako bolševici, která naslibovala lidem chléb, půdu a mír, převzala v říjnu 1917 moc ve zruinované říši cara Mikuláše II., který přišel na jatkách první světové války o svou armádu a spolu s ní i o důvěru jak vojáků, tak dělníků, kteří měli brutality této války tak akorát dost.

Bolševici byli velmi silně inspirováni německo-židovským intelektuálem Karlem Marxem, který vyzýval k sociální a ekonomické rovnosti lidí. A okamžitě zahájili reorganizaci ruské společnosti od základů: Znárodnili banky, pozemky a nemovitosti rozdali rolníkům, dělníkům svěřili vládu nad továrnami a církevní majetky zkonfiskovali.

A v březnu 1918, osm měsíců před skončením první světové války a téměř dva měsíce předtím, než se do boje ve Francii pustily americké jednotky,

Vladimír Iljič Lenin a bolševici se zmocnili Ruska 7. listopadu 1917, čímž dramaticky změnili chod světových dějin. Leninova vize celosvětové komunistické revoluce uchvátila představivost dělníků a rolníků po celé zeměkouli a stala se přímým protikladem k vizi liberální kapitalistické demokracie Woodrowa Wilsona.

vůdce bolševiků Vladimír Iljič Lenin podepsal mírovou dohodu s Němcem, čímž ruské jednotky z války stáhl. Woodrow Wilson a spojenci zuřili.

Bolševici přísahali, že zlikvidují staré tajněstátní praktiky kapitalismu a imperialismu a odhodí je na smetiště dějin. Bláznivě slíbili světovou revoluci a následovala povstání v Budapešti, Mnichově i Berlíně. Zbývající evropské mocnosti, Belgie, Británie a Francie, se trásly strachy.

Od dob Francouzské revoluce, která proběhla zhruba před 125 lety, Evropou nic tak neotřásl a tolik ji nezměnilo. Vlna naděje, inspirována ruskou revolucí, zachvátila kolonizované a utiskované národy na šesti kontinentech.

Jediným otrlým činem vyplenila Leninova Rudá garda staré ministerstvo zahraničí a zveřejnila, co našla: tkanivo tajných dohod mezi evropskými spojenci rozdělovacími poválečnou mapu světa na výlučné zóny vlivu. Podobně jako u reakce Spojených států na zveřejnění svých diplomatických depeší Wikileaks v roce 2010 byli tehdy spojenci pobouřeni tímto porušením starých

diplomatických protokolů, které odhalilo celou planost volání Woodrowa Wilsona po právu na „sebeurčení“ po válce.

Wilson, jakkoli byl Leninovými činy zděšen, již tedy věděl – a také tím byl patřičně znechucen – na čem se Francie a Británie tajně dohodly. I přesto však poslal americké jednotky bojovat za francouzské a britské impérium.

Konzervativní kontrarevoluce proti bolševikům byla urputná. Jednotlivé armády útočily na nové Rusko ze všech stran – nativní Rusové i kozáci, československé legie, Srbové, Řekové, Poláci na západě, Francouzi na Ukrajině a k tomu nějakých sedmdesát tisíc Japonců na Dálném východě. V reakci na to Leninův revoluční spoluvatel Lev Trockij nemilosrdně sestavil Rudou armádu složenou z asi pěti milionů mužů. Přímochařý a vlivný exlord admirality Winston Churchill řekl: „Bolševismus je třeba zadusit v zárodku.“

Do Ruska dorazilo odhadem čtyřicet tisíc britských vojáků, někteří byli umístěni na Kavkaze, aby chránili zásoby ropy v Baku. Třebaže většina bojů skončila do roku 1920, ložiska odporu tam vytrvala až do roku 1923. Jako jakási předzvěst toho, co mělo následovat o šedesát let později, vytrvalo ve střední Asii až do 30. let hnutí odporu muslimů.

Wilson zpočátku váhal, má-li se připojit k invazním silám, myšlenku svržení nového režimu odmítal, nakonec však vyslal přes třináct tisíc amerických vojáků a pomáhal vyzbrojit a financovat protibolševické síly. Senátor Robert La Follette toto jednání odsoudil jako výsměch Wilsonovu idealismu.

Aby sebral kontrarevolucionářům hlavní předmět jejich sjednocení, nařídil Lenin v červenci 1918, v drtivém kontrastu ke způsobům předválečné Evropy, popravit cara a jeho rodinu. Skryti před zraky lidí byli všichni hromadně postřílení a brutálně dobiti bajonety kdesi ve sklepeních.

Leninova tajná policie, Čeka, byla velmi úspěšná co do likvidace řady zbývajících nepřátel bolševiků. Na západ se nesly zvěsti o „rudém teroru“, často zveličované. A když Wilson povolil, aby americké vojenské jednotky zůstaly v Rusku do roku 1920, hluboce tím zasáhl kořeny jakéhokoli budoucího americko-ruského vztahu. USA neuznaly sovětské Rusko až do prezidentství Franklina Roosevelta v roce 1933.

Po příjezdu do Evropy, na Pařížskou mírovou konferenci v prosinci 1918, obklopily Wilsona zbožňující davy. V Paříži ho nadšeně zdravily dva miliony

Prezident Woodrow Wilson řeční v amfiteátru v kalifornském Berkeley, září 1919. V roce 1916 byl opět zvolen do úřadu prezidenta pod volebním sloganem „Uchránil nás před válkou“. Roku 1917 vstoupil do první světové války v naději, že tím zajistí Spojeným státům určité slovo při vytváření poválečného světa. Tímto i dalšími skutky poznamenal svůj úřad i celou zemi svým osobním otiskem v daleko větším rozsahu než jeho předchůdce i nástupci.

lidí. Když vstoupil do Říma, ulice byly poprášeny zlatým pískem, jak určovala starověká tradice. Italové ho prohlašovali „Bohem míru“.

Dne 12. ledna 1919 se v Paříži setkali zástupci sedmadvaceti států. Wilson byl hvězdou celé konference. Svět se měl od základu změnit. Wilson se považoval za „osobní nástroj Boha“ a mírová konference byla vrcholným okamžikem celého jeho božského poslání. Opravdu to byl jeho nejslavnější okamžik, ale – tak jako u Alexandra v Babyloně, Césara v Římě a Napoleona na hranicích Evropy – svůj zenit měl jeho úspěch již za sebou.

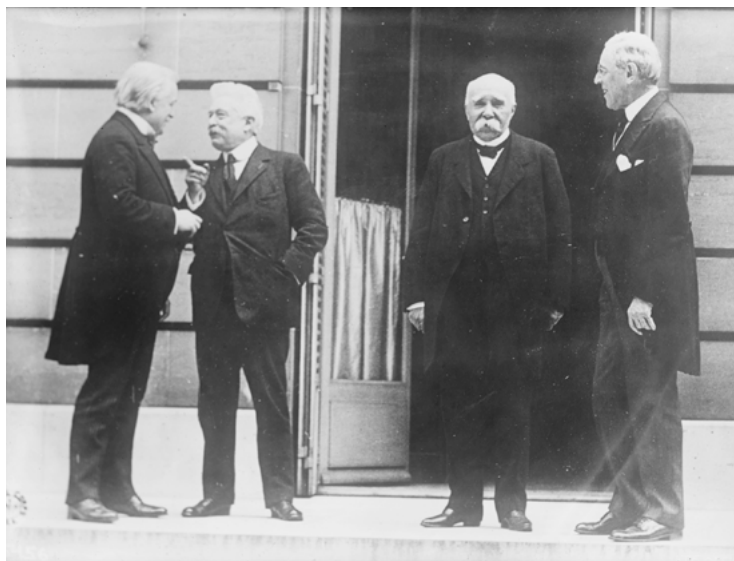
Ve svém ideologickém přehodnocení první světové války, po vzoru válek Francouzské revoluce o století dříve, Wilson prohlašoval, že toto je válka, která změní lidstvo, válka, která ukončí veškeré válčení. V projevu k Senátu

UTAJENÉ DĚJINY SPOJENÝCH STÁTŮ

USA toho roku pronesl, že cesta Ameriky na scénu světa „se neodehrála podle plánu našich představ, nýbrž rukou Boží. ... Právě o tomto jsme snili od svého zrodu. Amerika má vpravdě ukazovat cestu.“ Z Wilsonova hlediska již evidentním osudem Ameriky nebyla kontinentální expanze. Nyní to bylo rovnou Bohem nařízené poslání lidstvu. Tato představa záchrany lidství se stala podstatou mýtu amerického národa ve všech následujících válkách.

Ve snaze čelit Leninovým revolučním výzvám Wilson o rok později, když ještě stále zuřila válka, vyhlásil soubor mezinárodních demokratických principů včetně volného obchodu, otevřených moří a otevřených dohod mezi národy, které se stanou základem nového mezinárodního míru. Program nazval Čtrnáct bodů.

Němci kapitulovali právě na základě Wilsonových Čtrnácti bodů, protože věřili, že je Wilson ochrání před rozkouskovaním mezi spojence. Dokonce

Zleva doprava: Britský premiér David Lloyd George, italský premiér Vittorio Orlando, francouzský premiér Georges Clemenceau a Wilson na Pařížské mírové konferenci. Na konferenci většinu z vznosné rétoriky Wilsonových Čtrnácti bodů odmítli ostatní spojenci, kteří dychtili po odplatě, nových koloniích a námořní dominanci v poválečném světě.

i změnili svou formu vlády, přijali republiku a postavili se proti císaři, který brzy zmizel do exilu. Spojené státy se staly novou vládnoucí mocí světa. Přestože ještě roku 1914 byly zadluženým národem s dluhem 3,7 miliardy dolarů, v roce 1918 už byly národem věřitelů, kterému jeho spojenci dlužili 3,8 miliardy dolarů.

Nicméně staré, mnohonárodní říše, které trvaly již od středověku, neměly o Wilsonův idealismus zájem: Zajímala je pomsta, peníze a kolonie. Britský ministerský předseda Lloyd George poznamenal, že ve Spojených státech nebyla válkou zničena „ani bouda“. Francouzský premiér Georges Clemenceau, jehož země přišla o více než milion vojáků, dodal: „Pan Wilson mě svými Čtrnácti body nudí. Propána, vždyť i všemohoucí Bůh jich má jen deset!“ V důsledku tohoto přístupu byly některé z Wilsonových nejasně vymezených Čtrnácti bodů z Versailleské mírové smlouvy odstraněny.

Británie, Francie a Japonsko si rozdělily bývalé německé kolonie v Asii a Africe a Winston Churchill a britské ministerstvo zahraničí, mazajíce med kolem úst Arabů, kteří se bouřili proti Osmanské říši a jimž slibovali sebeurčení, říši rozdělili, čímž vytvořili nové závislé země, například Mezopotámie byla svévolně přejmenována na Irák.

V dopise britského ministra zahraničí Arthura Balfoura židovskému bankéři lordu Rothschildovi byla také nastíněna naděje na budoucí židovskou vlast v Palestině. Společnost národů založila protektorát nad Palestinou. Zhruba 85 % tamějšího obyvatelstva tvořili palestinští Arabové, zatímco Židi tam byli zastoupeni necelými osmi procenty.

Stará impéria své jednání omluvila tím, že nazvala tyto nové kolonie „mandátními územími“ a Wilson to schválil svým tvrzením, že Němci své kolonie bezcitně vykořisťovali, zatímco spojenci se k těm svým chovali lidsky – toto hodnocení bylo obyvateli Francouzské Indočíny přijímáno se značnou skepsí.

Ho Či Min si ještě jako mladík půjčil smoking a buřinku a navštívil Wilsona s peticí za nezávislost Vietnamu. Podobně jako další přítomní vůdci třetího světa se Ho dozvěděl, že k osvobození může dojít pouze v ozbrojeném konfliktu – a nikoli jen ze štědrosti Woodrowa Wilsona.

Přestože Lenin do Paříže pozván nebyl, setkání postupovala i přítomnost Ruska. Lenin nazýval Wilsona „zamlouvačem“. Říkal: „Věřit se dá jen opravdovým revolucionářům!“ A zatímco delegáti seděli na setkání, komunisti obsadili Bavorsko a Maďarsko a vyhrožovali Berlínu a Itálii.

Leninovo volání po celosvětové revoluci bylo vyslyšeno také ve třetím světě, v zemích tak vzdálených jako Čína a Latinská Amerika.

Wilsonovi, jenž se urputně soustředil na svou Společnost národů, kterou považoval za nezbytnou pro zabránění budoucím válkám, se však nepodařilo zabezpečit ten druh netrestající dohody, který veřejně obhajoval.

Británie a Francie zvrhly Wilsonův koncept sebeurčení proti Německu – a tak miliony obyvatel uvízly mimo své nové, značně smrštěné hranice. Ve slavné klauzuli o válečné vině svalovala Versailleská smlouva veškerou vinu za zahájení války na Německo, nikoli na další koloniální říše, a požadovala po něm, aby zaplatilo spojencům téměř 33 miliard ve válečných reparacích. Bylo to více než dvojnásobek toho, co Německo očekávalo.

Čelním představitelem Wilsonovy delegace byl přední partner Morganova impéria Thomas Lamont, na kterého Wilson hodně spoléhal.

Ho Či Min z Francouzské Indočíny si vypůjčil smoking a buřinku a navštívil Wilsona a americkou delegaci na Pařížské mírové konferenci. Přinesl s sebou petici požadující nezávislost Vietnamu. Podobně jako většina dalších přítomných nezápádních světových vůdců se Ho dozvěděl, že k osvobození může dojít pouze ozbrojeným konfliktem, nikoli jen z velkorysosti kolonizátorů.

Lamont zajistil, aby platby Německa Británii a Francii zase umožnily těmto zemím vrátit jmění, které si vypůjčily na Wall Streetu, aby válku přežily. Skutečnost se měla tak, že celé nové uspořádání mezinárodního peněžnictví stálo na vratkých základech německých válečných reparací, které měly brzy nato přispět k ekonomickému zhroucení Německa, z něhož se měl následně vynořit Adolf Hitler.

V nadcházejících letech se americký Kongres pustil do vyšetřování machinací takzvaných obchodníků se smrtí. Těmi byli průmyslníci a bankéři, kteří na válce nemravně vydělali. Nikdo nebyl odsouzen, nic se neprokázalo. Co však zůstalo, byl přetrvávající pocit nedůvěry lidu k celé první světové válce. Řada lidí, včetně mnoha předních představitelů Kongresu, měla pocit, že miliony lidí byly ve finančních čachrech obětovány pro bankéře a další, kteří na válce vydělali. A tento pocit doprovázelo velmi intenzivní rozhořčení.

THE GAP IN THE BRIDGE.

Jak ukazuje tento Punch komiks z prosince 1919, odmítnutí Kongresu, že by se Amerika zapojila do Společnosti národů, dodalo Společnosti punc bezmocnosti. Wilson porážku Společnosti pomohl zajistit tím, že potenciální antiimperialistické spojence za války umlčel.

Wilson se navrátil domů do vlasti, kde americké dělnictvo překypovalo nespokojeností a zoufale toužilo po reformě. Například jen v roce 1914 zemřelo v důsledku pracovních úrazů 35 000 dělníků. Jen v roce 1919 vstoupily do stávkových přes čtyři miliony dělníků: například 365 000 ocelářů, 450 000 horníků, 120 000 pracovníků v textilním průmyslu. Generální stávka v Seattlu umrtvila celé město. V Bostonu vyšel do ulic i policejní sbor, až i *Wall Street Journal* varoval: „Lenin a Trockij jsou na cestě.“

Prezident Wilson zareagoval snahou zdiskreditovat Leninovo poselství. Komunismus je evropskou posedlostí, trval na svém, nikoli americkou.

V takzvaném „rudém létě“ roku 1919 se vymkly kontrole rasové nepokoje v Chicagu a několika dalších městech, včetně Washingtonu, D. C. Opět nastolil pořádek musely až federální jednotky.

Prezident Wilson nadále jezdil po zemi a rozlašoval, že USA musejí ratifikovat Versailleskou smlouvu a s pomocí Společnosti národů zajistit jeho vizi světového míru. Pokrokoví republikáni odsuzovali Wilsonovu Společnost národů jako Společnost imperialistů, která usiluje

V roce 1919 stávkovaly čtyři miliony amerických dělníků za vyšší mzdy, lepší podmínky a organizaci práv. Jak ukazuje tento leták z generální stávky v Seattlu, zvýšenou bojovnost dělnictva pomohla inspirovat i ruská revoluce.

o porážku revolucionářů a obranu svých vlastních imperiálních tužeb. Kričkové volali po změnách, ale pro Wilsona nebyly žádné úpravy přijatelné.

Wilsona začalo trápit zdraví a na posledním projevu v coloradském Pueblu v září 1919 zkolaboval. Prodělal těžkou mrtvici, která ho na celý zbytek života zneschopnila.

V listopadu 1919 ministr spravedlnosti A. Mitchell Palmer pustil z řemene své federální agenty v rámci první řady útoků na radikální a dělnické organizace po celé zemi. Celou operaci vedl čtyřiaadvacetiletý šéf oddělení ministerstva spravedlnosti pro vyšetřování radikalismu: J. Edgar Hoover. Bylo zatčeno mezi třemi a deseti tisíci disidentů, z nichž mnozí byli vězněni po mnoho měsíců bez obvinění. Stovky radikálů zahraničního původu, včetně Emmy Goldmanové narozené v Rusku, byly deportovány ze země, zatímco byly stále více porušovány občanské svobody a disent začínal být spojován s neamerikanismem.

Versailleská smlouva Senátem o sedm hlasů neprošla. Společnost národů se sice zrodila, avšak byla ochromena neúčastí Spojených států. Wilson zemřel roku 1924 jako zlomený člověk.

Počátkem 20. let přestala Amerika Jeffersonova, Lincolnova a Williama Jenningse Bryana existovat. Nahradil ji svět Morgana, bankéřů z Wall Streetu a obřích korporací. Wilson doufal, že změní svět, ale jeho dědictví nakonec příliš pozitivní nebylo. Zatímco podporoval sebeurčení a odporoval formálnímu imperialismu, současně opakovaně zasahoval do vnitřních záležitostí jiných států včetně Ruska, Mexika a větší části Latinské Ameriky. Podporoval reformy, ale zároveň choval hlubokou nedůvěru k tomu druhu zásadních – a někdy i revolučních – změn, které by mohly doopravdy změnit lidské životy k lepšímu. Schvaloval lidské bratrství, ale zároveň byl přesvědčen, že ostatní rasy kromě bělochů jsou podřadné, a opětovně segregoval federální vládu. Velebil demokracii a zákonnost, ale zároveň přehlížel do nebe volající porušování občanských práv a svobod.

Wilsonova selhání korunovala období, kdy jedinečná americká směsice idealismu, militarismu, hrabivosti a diplomacie hnala zemi k tomu, stát se novým impériem. V roce 1900 veřejnost odmítla Williama Jenningse Bryana a přivítala vizi Williama McKinleyho, vizi obchodu a prosperity, a tím legitimizovala imperiální dobývání USA. Volby z roku 1900 skutečně vyslaly Spojené státy cestou, ze které od té doby není cesty zpět.

2. KAPITOLA

Když se vojenské jednotky po válce navrátily ze zámoří, republikánský prezidentský kandidát Warren G. Harding sliboval „návrat k normálnímu životu“, čímž zahájil jedno z nejkonzervativnějších období amerických dějin. Jeho vládu však zaplavila aféra Teapot Dome, která odhalila, že ministr vnitra je podplacen společností Big Oil, která drancuje veřejné pozemky. A nakonec se ukázalo, že 20. léta 20. století budou desetiletím směělých kulturních experimentů smíšených s politickým konzervatismem: stará kultura nedostatku versus nová kultura hojnosti. Toto období bylo pokřtěno jako „bouřlivá dvacátá léta“.

Morální reformátoři se obávali, že američtí vojáci, jakmile objevili něco, co mnozí nazývali „francouzskými způsoby“, zatíží svou nově vzniklou zálibou v orálním sexu a následnými přenosnými chorobami nevinné americké dívky. Nemravní Francouzi se koneckonců nabídli, že pro americké vojáky vybudují nevěstince podobné těm, které sloužily jejich vlastním bojujícím mužům, na základě představy, že se díky tomu udrží zdravotní standardy a morálka. Americké úřady však tvrdošíjně odmítaly. A doma moderní morální křižáci využívali válečných obav k uzavírání čtvrtí červených lam-piček po celé zemi, zaháněli prostitutky do ilegality a nutili je tak k hledání ochrany mezi gangstery a pasáky.

V roce 1919 byl schválen osmnáctý dodatek, který zakazoval výrobu a prodej alkoholu ve Spojených státech. Tuto reformu vydatně podporovala především ženská protialkoholická hnutí, podpořily ji některé protestantské sekty, znovuzrozený Ku Klux Klan a někteří progresivisté. Alkohol však – podobně jako u války proti drogám později v tomto století – zůstal celkem běžně dostupný všem, kdo po něm prahli, a válka proti alkoholu skončila tím, že vedla k fantastickým ziskům nové vrstvy kriminálních živlů, mezi nimiž převažovaly italské, irské a židovské přistěhovalecké gangy.

Smedley Butler byl svědkem toho nejhoršího násilí první světové války i korupce, jež následovala. Ale nyní, kdy měl od armády volno, byl přidělen na ulice Filadelfie. Butler zavřel celkem šest stovek lokálů, které prodávaly alkohol bez licence – včetně dvou, kterým nadržovala městská elita, která Butlera také následně nechala vyhodit. „Úklid Filadelfie,“ napsal, „byl náročnější než všechny bitvy, které jsem kdy bojoval.“

K dalším represivním stránkám nového amerického života patřily reformy zákonů o přistěhovalcích, které uvalovaly přísné kvóty na imigranty z jižní a východní Evropy a zcela zakázaly přistěhovalce z Japonska, Číny a východní Asie.

Poválečnou Ameriku zaplavil antisemitismus. Řada lidí spojovala židy s komunismem a radikalismem. Jiní si mysleli, že židi uplatňují až příliš velký vliv v Hollywoodu, obchodě i akademickém světě. Harvard osekal přijímání židovských studentů z 28 % v roce 1925 na 12 % v roce 1933. Další přední univerzity jeho příklad brzy následovaly.

Další přijatá opatření se týkala „nežádoucích osob“. V roce 1911, ještě jako guvernér New Jersey, nadšený přívrženec eugeniky Woodrow Wilson podepsal zákon, který povoloval sterilizaci vězňů, epileptiků a slaboduchých. Během následujících desetiletí bylo sterilizováno asi šedesát tisíc Američanů, z nich více než třetina z Kalifornie. Stát se zvláště zaměřoval na sexuální aktivní ženy. Budoucí německý vůdce Adolf Hitler tento vývoj v USA pozorně sledoval a prohlásil, že některé své strategie „nadřazené rasy“ založí na amerických modelech, které opěvoval, ale kritizoval za to, že nebyly dotaženy do konce. To on je dotáhl dále. Mnohem dále.

V letech 1920 až 1925 se tři až šest milionů Američanů přidalo do řad rasistů, antisemitů, antikatoického Ku Klux Klanu, který ovládal politiku v Indianě, Coloradu, Oregonu, Oklahomě a Alabamě a vyslal stovky svých delegátů na demokratické shromáždění roku 1924. Podivuhodným faktem je, že v roce 1925 přihlíželo čtvrt milionu lidí tomu, jak Washingtonem, D. C., pochoduje a manifestuje pětaticet tisíc členů Ku Klux Klanu.

Srdcem země se rozlévala nenávisť. Henry Fonda, budoucí filmová hvězda, vzpomínal, jak ve čtrnácti letech sledoval z tiskárny svého otce v nebraském městě Omaze lynčování: „Byl to nejpříšernější pohled celého mého života. Uzamkli jsme tiskárnu, sešli dolů a mlčky dojeli domů. Ruce

jsem měl zpoceně a v očích slzy. Jediné, na co jsem byl schopen myslet, byl ten černošský mladík, jak se houpe na konci lana.“

Podobný osud čekal další stovky Afroameričanů. Lynčování, často všeobecně inzerováno předem, připomínáno na pohlednicích a zvukových nahrávkách, se proměnilo ve zvrácené rituály znesvěcení plné trhání na kusy, kastrací a schovávání částí těla jako suvenýrů.

Množily se také provinční biblické instituty. Rozšiřoval se antiintelektualismus. V roce 1925 byl obžalován, odsouzen a pokutován učitel z Tennessee jménem John Thomas Scopes za to, že ve škole vyučoval Darwinovu evoluční teorii.

První světová válka vedla k nadvládě USA a Japonska, které se staly jejími faktickými vítězi. Americe přinesla bezpříkladnou konspiraci bankéřů, podnikatelů a vládních činitelů, jejímž cílem bylo napravit ekonomiku a zaručit zisky. V roce 1925 produkovaly USA přes 70 % světové ropy, která poháněla spojenecká válečná námořnictva, letectva, tanky a další motorizovaná vozidla. New York vystřídal Londýn v pozici centra světového hospodářství. Velikost americké ekonomiky zcela zastínila své nejbližší rivaly.

Lidé bez iluzí a plni cynismu z brutální války lačnili po užívání si života více než kdy dřív.

Zavládly nový materialismus založený na úvěrech, rádio, filmové paláce a zlatý věk reklamy, která zdokonalila kapitalistickou uměleckou formu manipulování nejen s nadějemi a fantaziemi spotřebitelů, ale také s jejich obavami a nejistotou. Henry Ford prodal 15 milionů modelů T, než v roce 1927 přešel na módnější model A.

Značně se rozšířila obliba jazzu, jehož kořeny sahaly na afroamerický Jih. Holky, petting, lokály s alkoholem, Harlemská renaissance, sporty a divoké nové filmy – to nyní bylo vidět na každém rohu.

Na scénu přišli také buřičští mladí spisovatelé. Objevil se nový expresionismus v dílech E. E. Cummingsa, Johna Dos Passose, T. S. Eliota, Ernesta Hemingwaye, Ezry Pounda, Williama Faulknera, Lawrencea Stallingse, Sinclaira Lewise, Eugena O'Neill, Willy Catherové, Langstona Hughese nebo Daltona Trumba. Řada z nich, v zoufalství z plytkosti americké kultury, přesídlila do Evropy.

F. Scott Fitzgerald v roce 1920 napsal: „Byla tu nová generace..., která vyrostla do světa, kde byli všichni bohové mrtvi, všechny války byly

vybojovány, veškerá důvěra v člověka byla otřesena.“ Gertrude Steinová, lesbická spisovatelka žijící v Paříži, řekla Hemingwayovi a jeho opilým přátelům: „Všichni jste mladí lidé, kteří sloužili ve válce. Jste ztracená generace.“

V průběhu roku 1920 se prosperita stále více zakládala na tom nejnejistějším základě: bezpříkladném vypůjčování, masivních spekulacích a německých válečných reparacích. Zemědělství bylo po celé desetiletí zbídačeno. Výroba automobilů a výstavba silnic se zpomalovaly. Investic do bydlení ubývalo a rychle se prohlubovala propast mezi bohatými a chudými. Kapitál se přetahoval o výnosná spekulativní odbytiště.

Aby napomohl splácení německých válečných reparací, německý ministr zahraničí Walther Rathenau, přední židovský průmyslník, rozšířil ekonomické, diplomatické, a dokonce i vojenské vazby s komunistickým Ruskem – vytvářeje tak most mezi dvěma národy, které byly vynechány z Versailleské smlouvy –, aby dal znovu dohromady jejich válkou zrušené společnosti. To rozzuřilo nejen Anglii a Francii, ale také členy německých násilnických pravicových Freikorps, kteří byli již dost rozlíčení z toho, že Německo musí platit reparace. V roce 1922 Rathenaua zavraždili.

Německá ekonomika trpěla inflací, která neměla v dosavadních dějinách obdoby. Plná kolečka bezcenných německých marek se používala jako palivo.

V roce 1923 již nedokázalo ožebračené Německo splácet reparace Francii a Británii, které na oplátku na americké vládě žádaly o odpuštění miliardových válečných dluhů. „Rozhodně ne,“ odpověděl spartánský, nový republikánský prezident Calvin Coolidge.

Roku 1924 již evropské ekonomiky balancovaly na pokraji zhroucení. Tehdy, a o čtyři roky později nanovo, komise bankéřů a podnikatelů, vedené Morganem a jeho spojenci, sestavovaly plány pro ekonomické zotavení Německa, které by zaručilo pokračující – ač o něco zvladatelnější – placení reparací. V podstatě to bylo tak, že USA půjčovaly peníze Německu, aby mohlo platit reparace Francii a Británii, které potom tyto peníze použily ke splácení válečných dluhů USA. Bankéři bohatli, lidé zůstávali chudí. Přestože platilo ohromné reparace, v roce 1933 dlužilo Německo spojencům více než v roce 1924. A právě v tomto klimatu ekonomické krize na Západě a komunistické revoluce na Východě se zrodil nový netvor jménem nacismus.

Odděleně a stranou od Německa v Itálii v roce 1922 převzal moc Benito Mussolini a jeho fašisté a začali decimovat komunisty v krvavých pouličních potyčkách.

A jak se rok 1925 chýlil ke konci, Morganova banka půjčila Mussoliniho vládě 100 milionů dolarů na splacení italských válečných dluhů Británii. Morganovi dělala Mussoliniho represivní politika proti dělnictvu velikou radost.

V roce 1923 se do města Mnichova přihnali nacisté – pod vedením desátíka z první světové války Adolfa Hitlera. K jeho stoupencům patřili váleční veteráni, kteří nebyli schopni přizpůsobit se civilnímu životu, dožadovali se šance potlačit komunistické vzpoury a později tvořili páteř Hitlerových úderných jednotek. Za svou účast na nezdařeném puči strávil Hitler devět měsíců ve vězení, takže měl čas své plány ještě zdokonalit. Jeho řvavé výroky, že německá armáda vyhrála válku, jen aby dostala ránu do zad od domácích politiků, si získávaly stále více přívrženců. Růst jeho popularity se ještě uspil, když v roce 1929 centrální bankéři nakráčeli rovnou do nenadálé katastrofy: Velké hospodářské krize.

Montagu Norman, v letech 1920 až 1944 guvernér soukromé Bank of England, byl paranoidní antikomunista a antisemita, který cestoval zásadně inkognito, aby se vyhnul atentátům. Požádal guvernéra newyorské federální rezervní banky o zvýšení úrokových sazeb, aby zpomalil prudce stoupající spekulace s akciemi na Wall Streetu. Ironickým faktem bylo, že o dva roky dříve právě Norman pomáhal přesvědčit předchozího guvernéra ke snížení sazeb, které podnítilo orgie spekulací, jež nyní systémem otrásaly. Morganův starší společník Thomas Lamont považoval Normana za „nejmoudřejšího člověka, se kterým se kdy setkal“.

Ale americká burza, podobně jako v roce 2008, odvedla své peníze a úvěry od výroby ke spekulaci, půjčovala si až do nejzazších mezí, aby mohla vyrábět hospodářství pro co největší zisky.

Když anglické a americké banky zvýšily své sazby, světové úvěry se rychle zpřísnily a americké banky, „příliš velké, než aby selhaly“, začaly panikařit. Velké banky v Rakousku a Německu je následovaly.

Krach skoncoval s americkými půjčkami Německu. A v zimě 1931–1932 se německý průmysl definitivně zhroutil. Nezaměstnanost přeletěla hranici třiceti procent a miliony rozhněvaných lidí se ocitly na ulicích. Kapitalisté

a konzervativní politici měli obavy z hrozícího komunistického převratu, a tak vládnoucí třídy pozvaly do vlády Hitlera, nejradikálnějšího německého antikomunistu. Přestože dosud zastupoval radikální, menšinovou stranu, v lednu 1933 se Hitler stal německým kancléřem.

Ve svých strhujících projevech zabrnkal Hitler na citlivou strunu mnoha Němců, když jim přislíbil něco, na co si již sotva vzpomínali: hrdost.

Hitlerův vzestup k moci však následovaly zmatky, když záhadně vyhořel německý národní parlament, Říšský sněm. Hitler pohotově obvinil komunisty a řada z nich skončila v koncentračních táborech.

Hitler rychle zahájil masivní program opětovného vyzbrojování, se kterým vystoupil na veřejnost v roce 1935. A jakmile se jeho ministrem hospodářství stal Hjalmar Schacht, získal zásadní bankovní úvěry od Montagu Normana, jenž roku 1934 řekl jednomu partnerovi: „Hitler a Schacht jsou v Německu baštami civilizace... Bojují válku našeho společenského systému proti komunismu.“

Řada amerických bankéřů s tím souhlasila, svému příteli Schachtovi důvěřovala a doufala, že Hitler splatí aspoň část reparací a rovněž rozdrtí německé komunisty.

Také Amerika se nacházela v hluboké krizi. Republikán Herbert Hoover nyní usiloval o zmírnění Velké deprese bezvýsledně.

Přes dvacet, možná až čtyřicet tisíc rozezlených amerických veteránů známých jako „Bonus Army“ napochodovalo do Washingtonu s požadavkem odměn za službu ve válce, které se až do roku 1945 neměly vyplácet. Postavili si stanové město na Anacostia Flats ve Washingtonu. Vzali s sebou své ženy a děti. Žili v souladu s vojenskou disciplínou: s každodenním apelem a přísným zákazem alkoholu.

Svou podporu jim přijel vyjádřit i generál Smedley Butler. „Vím, díky komu v této zemi stojí za to žít!“ řekl jim. „Je to díky vám, chlapi. Podívejte, zatraceně mě šťve, že o vás tolik lidí mluví jako o ‚pobudech‘. Bože, v letech 1917 a 18 vám pobudové neříkali. Ujišťuji vás, že tohle je největší demonstrace amerikanismu, jakou jsme kdy zažili. Čistého amerikanismu.“ Zaplavil ho dav veteránů, kteří si s ním chtěli promluvit. Až pozdě do rána s nimi seděl v jejich stanech, naslouchal jejich příběhům o ztraceném zaměstnání, zoufalých rodinách a starých válečných zraněních.

Když se demonstranti střetli s místní policií, prezident Hoover nařídil generálu Douglasu MacArthurovi opět nastolit pořádek. Ten byl přesvědčen, že Bonus Army je předvojem komunistického převratu, a tak – a nebylo to v jeho legendární kariéře poprvé ani naposledy – neuposlechl prezidentových rozkazů a vyrukoval proti veteránům s tanky, bajonety a slzným plynem.

MacArthur, k jehož pobočnickům patřili budoucí generálové Dwight Eisenhower a George Patton, pronásledoval prchající veterány přes řeku a jejich provizorní městečko podpálil. Poprvé se tak od občanské války stalo, že američtí vojáci vědomě napadli jiné americké vojáky.

Ale když Bonus Army pochodovala dalšího roku do Washingtonu znova, v Bílém domě již seděl jiný prezident a ten vyslal první dámu Eleanor Rooseveltovou, aby pomáhala servírovat veteránům kávu a tři teplá jídla denně. Jeden z veteránů poznamenal: „Hoover poslal armádu, Roosevelt poslal svou manželku.“ O několik dní později se Bonus Army rozhodla rozejít. Nový prezident dal mnoha veteránům práci v programu Civilian Conservation Corps.

Ve svém slavném inauguračním projevu v březnu 1933 Franklin Delano Roosevelt povzbudil národ prohlášením, že „jediné, čeho se musíme bát, je vlastní strach“. A v tom se skrývala stručná charakteristika celého jeho mimořádného života. Ve skutečnosti musel čelit pohromě. Nezaměstnanost dosahovala 25 %. Hrubý národní produkt poklesl o polovinu. Farmáři přišli o 60 % svých příjmů. Průmyslová výroba o 50 % poklesla. V letech 1930 až 1932 se zhroutilo 20 % amerických bank. Ve všech městech stály fronty na chleba, který měl nakrmit hladovějící. Lidé bez domova bloumali po ulicích a spali v obrovských městech z chatrčí, kterým se říkalo „Hoovervilles“. Neexistovala žádná záchranná síť, která by zoufalcům pomáhala. Bída byla všudypřítomná.

Roosevelt sjednotil Američany okolo poselství inkluze – v protikladu k Hitlerovi. „Míra zotavení,“ říkal, „závisí na tom, v jakém rozsahu dokážeme využít sociální hodnoty ušlechtlejší než jen pouhý peněžní zisk.“

V tomto duchu vyzýval také k „přísnému dozoru nad veškerým bankovníctvím a úvěry a investicemi“ a ke „konci spekulací s penězi jiných lidí“. Zavedl Nový úděl (New Deal). A přestože mohl znárodnit banky, aniž by kdo cokoli namítl, rozhodl se pro daleko konzervativnější postup. Vyhlásil čtyřdenní státní svátek, hned první den strávený v úřadě se poradil s předními

Franklin Delano Roosevelt a Herbert Hoover na cestě do amerického Kapitolu na Rooseveltovu inauguraci, 4. března 1933. Jeho inaugurace vzbudila velký optimismus. Will Rogers okomentoval první dny Rooseveltova úřadování takto: „Kdyby podpálil Kapitol, provolávali bychom mu slávu a volali: ‚Dobře, aspoň něco jsme dokázali zažehnout.‘“

bankéři státu a podepsal zákon Emergency Banking Act, který sestavili z větší části sami bankéři. Bankovníctví bylo v podstatě vzkříšeno, a to bez radikálních změn. A přestože byl obviňován z toho, že zradil svou třídu, Roosevelt paradoxně zachránil kapitalismus před samotnými kapitalisty.

Roosevelt, který si uvědomoval selhání nespoutaného kapitalismu, nyní uvolnil moc federální vlády. Za prvních sto dní úřadování přijal zákony, které založily vládní organizace Agricultural Adjustment Administration, jež zachránila zemědělství, Civilian Conservation Corps, která dala mladým mužům práci v lesích a parcích, Federal Emergency Relief Administration, jež poskytla federální pomoc státům, Public Works Administration, která koordinovala projekty veřejných staveb velkého rozsahu, a National Recovery Administration (NRA), jež podporovala ekonomické zotavení, a navíc

Run na banku, únor 1933. V letech 1930 až 1932 zkrachovala jedna pětina amerických bank. V době Rooseveltovy inaugurace bylo bankovníctví po celé zemi naprosto zmrzačeno nebo výrazně limitováno.

k tomu i Glass-Steagallův zákon, který oddělil investice a komerční bankovníctví a ustanovil federální pojištění bankovních vkladů.

Zrušil také prohibici a řekl k tomu: „Myslím, že je nejvyšší čas dát si pivo.“

Roosevelt se obklopil týmem vizionářů. Byl mezi nimi Rooseveltův hlavní poradce Harry Hopkins, šéf vládního výboru National Youth Administration Aubrey Williams, Rexford Tugwell, Adolf Berle nebo ministr vnitra Harold Ickes. Patřila k nim i impozantní Frances Perkinsová, americká ministryně práce a vůbec první žena, která se kdy ocitla v americkém kabinetu. Tomuto týmu se začalo říkat New Dealers.

Jedním z jejich prominentů se stal Henry A. Wallace, mladý genetik z Iowy. Pocházel z republikánské zemědělské rodiny, která tamější zemi obdělávala od nepaměti. Jeho otec Harry sloužil jako ministr zemědělství za prezidentování Warrena Hardinga a Calvina Coolidge.

Roosevelt řekl Wallaceovi, aby podnikl jakékoli kroky potřebné k nápravě zdevastovaného zemědělského odvětví státu. Jeho řešení byla kontroverzní: Aby zastavil nadvýrobu, zaplatil farmářům, aby zničili 25 % úrody bavlny, která byla ještě v zemi. Nařídil také porazit 6 milionů set. Přestože zajistil, aby ministerstvo zemědělství rozdělilo velkou část vepřového, sádla a mýdla potřebným Američanům, rozrušení farmáři ho nyní napadali. Rozhodl se svůj program obhájit v rozhlasu. Pod názvem „Deklarace vzájemné závislosti“ předložil národu tuto filosofii: „Ničím neřízený tlak na drsný individualismus měl možná své ekonomické ospravedlnění v dobách, kdy jsme měli pro dobývání a osidlování celý Západ. Tato země se však dodnes naplnila a vyrostla. Už tu nejsou Indiáni, abychom s nimi bojovali. ... Musíme razit nové cesty směrem k řízenému hospodářství, zdravému rozumu a společenské slušnosti.“

Wallaceův plán nakonec fungoval výborně. Ceny bavlny se zdvojnásobily. Příjmy zemědělců stouply v letech 1932 až 1936 o 65 %. Ceny kukuřice, pšenice a vepřového se stabilizovaly. A z farmářů se stali Wallaceovi nejvěrnější zastánci.

Jako člověk, jenž strávil celé roky zdokonalováním odrůdy hybridní kukuřice a který věřil, že dostatek zásob potravin je nezbytnou podmínkou světového míru, byl Wallace zděšen nešťastnými zprávami o jeho politice: „Zaorání 10 milionů akrů bavlny a porážka 6 milionů selátek v září 1933 nebyly činy idealismu v duševně zdravé společnosti. Bylo to jednání z nouze, které se stalo nezbytným kvůli téměř šilnému nedostatku státnictví ve světě v období let 1920 až 1932.“

Veřejnost, která obviňovala podniky z toho, že zaviny Depresi, přivítala Roosevelta s velkým nadšením a nadějí, že dokáže nastartovat obnovu. Ale Roosevelt byl hádankou, když jednou vedl kampaně jako velký vládní liberál, který vytahoval jeden nový vládní program za druhým, a jindy jako konzervativce, který přemýšlí o každém dolaru. Část lidí ho považovala za socialistu následujícího tradici Eugena Debse či Normana Thomase. Jiní ho měli za fašistu nebo korporativistu, který podporuje fúzi státu a moc korporací. Jeho program průmyslového zotavení NRA reguloval výrobu, konkurenci a minimální mzdové tarify, z čehož část zaváněla italským fašismem.

(NAHOŘE) Mužstvo Civilian Conservation Corps (CCC) pracuje v idážském státním lese nedaleko od města Boise. (DOLE) Přidavači Public Works Administration (PWA) nosí stavební bloky na výstavbu střední školy v New Jersey. PWA a CCC byly součástí Rooseveltova ambiciózního plánu obnovy, který předložil již během prvních sto dní v úřadu.

Ve skutečnosti byl však Roosevelt spíše pragmatik než ideolog. Nicméně velký byznys mu neporozuměl. Otevřené odporování Wall Streetu přispívalo k jeho chytré politice, ale vedlo také k trvalému nepřátelství konzervativních republikánů, kteří napadali jeho inflační politiku jako protiústavní. „Tiskárna na peníze,“ říkali tomu. A co hůř, Roosevelt odvedl USA od zlatého standardu. Obětoval zahraniční obchod a jeho zisky, aby povzbudil domácí zotavení. Také podnikl kroky k redukci již tak dost malé armády čítající 140 000 mužů.

V roce 1934 znova vstoupil na scénu vysloužilý generál Smedley Butler, když předložil šokující informace speciálnímu Sněmovnímu výboru pro neamerickou činnost.

Protirooseveltovské oligarchy, včetně Jacka Morgana, syna J. P. Morgana, a zámožného obchodnického klanu du Pontů, Butler obvinil z toho, že se ho snažili přesvědčit, aby vedl povstání zoufalých veteránů, jehož cílem mělo být svrhnutí Roosevelta z jeho úřadu.

Tisk to zcela zavrhl jako „Business Plot“ – spiknutí byznysu, paranoidní komplot. V čele stál magazín *Time* Henryho Lucea. Jenže když si vyslechl Butlerovo svědectví, sněmovní výbor, jemuž předsedal budoucí předseda Sněmovny John McCormack z Massachusetts, oznámil, že se mu všechna relevantní tvrzení generála Butlera podařilo ověřit a došel k závěru, že pokusy o založení fašistické organizace ve Spojených státech „byly projednávány, byly plánovány a mohly být i uskutečněny, kdyby to finanční podporovatelé považovali za vhodné.“

Výbor se kupodivu rozhodl, že řadu ze zapletených osob – včetně neúspěšného prezidentského kandidáta z roku 1928 Ala Smitha, Thomase Lamonta od Morgana, armádního generála Douglase MacArthura, různých vysoce postavených vedoucích pracovníků korporací, bývalého velitele Americké legie nebo vedoucího NRA – k podání svědectví nevyzve. Divoké a děsivé vyhlídky na fašistický převrat byly zpopularizovány ve veleúspěšném románu držitele Nobelovy ceny Sinclaira Lewise *U nás se to stát nemůže*, který popisoval sérii událostí podobných těm, o nichž vypovídal Butler.

Později se podobná zápletka objevila v rovněž velmi populárním filmu Franka Capry *To je John Doe*.

Al Smith, jenž se stal řečníkem pravicové Americké ligy svobody, Roosevelt ostře kritizoval. „Může být jen jedině hlavní město, Washington, anebo

Moskva. ... Může být pouze buď čistý, ryzí, čerstvý vzduch svobodné Ameriky, anebo smrdutý dech komunistického Ruska. Může být jen jediná vlajka, hvězdy a pruhy, anebo prapor bezbožného Sovětského svazu.“

Přestože média mohla brát výslechy Smedleyho Butlera na lehkou váhu, Morganovo impérium a čtyři bratři du Pontové byli skutečně přizváni ke svědectví na jednom z nejpozoruhodnějších slyšení v Kongresu v amerických dějinách: slyšení senátního výboru vyšetřujícího muniční průmysl a vedlého pokrokovým republikánem Geraldem Nyem ze Severní Dakoty. Cíl: válečné kšeftaření nepředstavitelného rozsahu a tajná spolupráce s německým nepřítelem za první světové války.

Nye, který tušil, že se blíží další válka, podporoval znárodnění válečného průmyslu a zvýšení daně z příjmu nad deset tisíc dolarů na 98 % v den, kdy válka začne. Vyšetřování dosáhlo svého vrcholu počátkem roku 1936, kdy byly předvolány Morganovo impérium a další firmy z Wall Streetu.

Byla pravda, že Morgan a další podniky tlačily USA do války kvůli náhradě ohromných sum, které propůjčily spojencům? Morgan jr. společně s Thomasem Lamontem a dalšími partnery to zavrhnul jako fantastickou smyšlenku a prohlásil, že vstup USA do první světové války by pro ně nepředstavoval žádnou materiální výhodu, protože americké podniky prosperovaly již díky tomu, že zásobovaly spojence.

Jeden skeptický senátor se bankéřů zeptal: „Myslíte si, že Velká Británie by své dluhy splatila, kdyby válku prohrála?“ Jeden z bankéřů odpověděl: „Ano, i kdyby válku prohrála, zaplatila by.“ Ale my se musíme ptát: Opravdu by zlomená a zkrachovalá Británie své dluhy splatila?

Třebaže se Nyeovi a jeho komisi válečné čachrování nepodařilo zastavit, podařilo se jim informovat veřejnost a také vytáhnout na povrch další znepokojivou otázku, která dodnes trápí historiky: Jak to bylo s příspěvkem amerických podniků do německé ekonomické a válečné revitalizace.

Druhá světová válka je dodnes jedním z nejheroičtějších období v americké historii i mytologii. Moderní mediální průmysl knih, televizních show a filmů jako *Zachraňte vojína Ryana* aplauduje přispění Ameriky k porážce Hitlerova nacistického režimu. Všichni však ignorují, zapomínají nebo přehlížejí skutečnost, že řada prominentních amerických byznysmenů i občanů – hnaných chamtivostí, ale někdy i sympatiemi s fašismem – Třetí říši vědomě napomáhala.

Republikánský senátor Gerald Nye ze Severní Dakoty vedl v roce 1934 výslechy prominentů amerického zbrojního průmyslu, které odhalily hanebné praktiky a obrovské válečné zisky amerických společností vyrábějících munici. „Výbor den co den poslouchal muže, kteří se snažili obhajovat jednání, jež z nich nedělo nic jiného než mezinárodní podvodníky, kteří ohýbali záda jen pro svůj zisk, když vyzbrojovali svět, aby mohl bojovat sám proti sobě,“ řekl. K usvědčujícím podrobnostem, které při těchto slyšeních vyšly najevo, patřil fakt, že americké zbrojní společnosti pomáhaly opět vyzbrojit nacistické Německo.

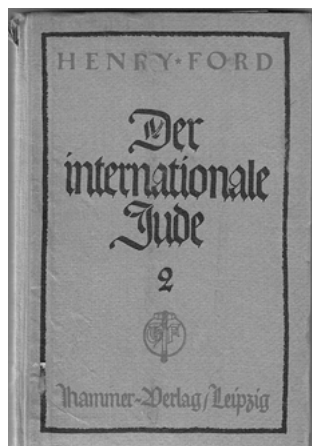
IBM vedená Thomasem Watsonem získala na počátku 20. let rozhodující podíl v německé firmě Dehomag, který si ponechala i poté, když se moci chopili nacisté.

V den svých pětasedmdesátých narozenin v roce 1937 přijal Watson Velký kříž Řádu německé orlice za pomoc, kterou poskytla německá pobočka IBM vládě při tabelování výsledků sčítání lidu s pomocí stroje na zpracování dřevných štítků. Tato technologie se později velmi osvědčila, mimo jiné při identifikaci židů a ještě později při organizaci včasných odjezdů vlaků do Osvětimi.

Alfred Sloan z General Motors pomáhal prostřednictvím své německé pobočky Adam Opel v ještě větším rozsahu, když vyráběl auta a dopravní prostředky pro německou armádu. V předvečer německé invaze do Polska Sloan řekl, že jeho společnost je příliš velká, než aby ji ovlivnila nějaká „malicherná mezinárodní rozepře“.

Německá pobočka Henryho Forda vyráběla vozový park válečných vozidel po celou válku, a to s požehnáním mateřské společnosti v Michiganu. Sám

Německé vydání Mezinárodního žida Henryho Forda, sbírky antisemitských článků, ve které si s velkou oblibou četli budoucí nacističtí velitelé.

Henry Ford dříve publikoval řadu článků, později i knihu s názvem *Mezinárodní žid: světový problém*. Hitler si ve své mnichovské úředovně vyvěsil Fordův portrét a roku 1931 řekl *Detroit News*: „Heinricha Forda považuji za svou inspiraci.“

Když byla roku 1939 vyhlášena válka v Evropě, Ford a GM se navzdory pozdějšímu popírání odmítly zbavit svých německých majetků, a dokonce se podrobily nařízením německé vlády k přestavbě pro válečnou výrobu, zatímco podobným požadavkům od americké vlády se bránily.

Ford, GM, Standard Oil, Alcoa, ITT, General Electric, výrobce munice Du Pont, Eastman Kodak, Westinghouse, Pratt & Whitney, Douglas Aircraft, United Fruit, Singer a International Harvester pokračovaly v obchodech s Německem až do roku 1941.

Přestože Spojené státy prohlásily řadu z těchto obchodních aktivit za ilegální na základě zákona o obchodu s nepřitelem, některé korporace stále dostávaly zvláštní licence k pokračování činnosti v Německu. Na zablokovaných bankovních účtech se hromadily zisky, zatímco Američané umírali na bitevních polích.

K dalším, kdo profitovali z vazeb s německým obchodem, patřil Prescott Bush, otec budoucího prezidenta George H. W. Bushe a dědeček George W. a Jeba Bushových, kterému americká vláda v roce 1942 zkonfiskovala pět bankovních účtů.

V roce 1943 tvořili polovinu německé pracovní síly pracovní otroci nebo – jak je nazývali nacisté – „zahraniční dělníci“. Přestože ztratil přímou kontrolu, Ford na těchto lidech nadále vydělával a po válce získal miliony ze zabavených kapitálů.

Ford měl užitek také ze svého spojení s IG Farben, chemickým kar-tem, který vybudoval chemický závod Buna v Osvětimi, kde se vyráběl Cyklon B, jedovatý plyn, který zahubil tolik lidí. Farben zaměstnával osmdesát tři tisíc nucených pracovníků z Osvětimi a vlastnil 15 % akcií pobočky Ford-Werke.

V srpnu 1942 již americké úřady věděly o táborech smrti, ale veřejnosti nic neřekly. Nakonec mlčení prolomil koncem roku rabín Stephen Wise. Příběh byl zveřejněn na straně deset v *New York Times*, a nikdo si z něj nic moc nedělal.

Po válce IBM bojovala o to, aby získala nazpět své zabavené zisky, a to s úspěchem. A jak Ford, tak GM reabsorbovaly své německé pobočky a ještě měly dost drзости se (úspěšně) soudit o reparace pro tyto evropské továrny, které byly zničeny a poškozeny při bombardovacích náletech spojenců – v případě GM to bylo 33 milionů dolarů.

Tyto korporace samozřejmě podnikly kroky k tomu, aby svou účást zastřely. Dokumenty byly spáleny nebo se zničehonic ztratily, zvláště v bývalých, nacisty okupovaných oblastech. Téma kolaborace zůstává dodnes absolutně tabu. Pro uskutečnění takovýchto transakcí bylo pochopitelně zapotřebí i bank a právnických firem.

Právnícká firma Sullivan and Cromwell, která zastupovala gigantické korporace a jejímž ředitelem byl budoucí ministr zahraničí John Foster Dulles (který měl za partnera svého bratra Allena Dullese, budoucího šéfa CIA), měla za klienty řadu z těchto mocných institucí, včetně velmi významné Banky pro mezinárodní vypořádání (BIS), jež byla založena roku 1930 ve Švýcarsku k vypořádání prvoválečných reparací mezi USA a Německem.

I po vyhlášení války tato banka nabízela své finanční služby Třetí říši. Většina zlata ukořistěného během nacistického podrobení Evropy skončila v trezorech BIS, což umožnilo nacistům přístup k penězům, které by byly běžně uzavřeny na zablokovaných účtech. Na vysoké úrovni v tom bylo zapleteno několik nacistů a jejich stoupců, včetně Hjalmara Schachta a Walthera

Funka, kteří oba skončili na lavici obžalovaných při norimberských procesech, třebaže Schacht byl zproštěn viny. Celý proces řídil americký právník a předsetda banky Thomas McKittrick, který se hlásil k „neutralitě“ ve Švýcarsku.

Rooseveltův ministr financí Henry Morgenthau se po válce neúspěšně pokusil banku zavřít s tím, že sloužila jako agent nacistů. Morganova Chase Bank nadále spolupracovala s vichystickou Francií, klientským státem a prostředníkem Třetí říše. Její vklady se během válečných let zdvojnásobily.

V roce 1998 banku zažalovali přeživší holocaustu, kteří tvrdili, že zadržovala zablokované účty z té doby. Morgan Bank, Chase Bank, Union Banking Corporation a BIS byly čtyři hlavní banky, kterým se kolaboraci s nacisty dařilo skrývat.

William Randolph Hearst, novinářský magnát, který s takovou hrdostí vyprovokoval španělsko-americkou válku, byl dosud naživu a odcestoval do Německa, aby se setkal s Hitlerem, kterého velmi obdivoval. Po celá třicátá léta jeho noviny demonizovaly Sovětský svaz, zatímco nacisty ve svých článcích ukazovaly v „přátelském světle“.

Americký hrdina Charles Lindbergh, jeden z nejoslavovanějších Američanů 20. let, se společně s Jackem Dempseyem, Babe Ruthem a Charliem Chaplinem stal tváří nového hnutí America First.

Inhned po vpádu Adolfa Hitlera do Francie se Lindbergh obával konečné porážky Německa a začal vyzývat americkou veřejnost: „Hitlerova zkáza zanechá Evropu otevřenou pro plnění, rabování a barbarismus sil sovětského Ruska, což může v důsledku znamenat fatální ránu pro celou západní civilizaci.“

Lindbergh byl Hitlerem fascinován a málem se do Německa přestěhoval. Roosevelt měl podezření, že za Lindberghovým pacifismem se ukrývá jakási temnější realita, a v roce 1940 poznamenal: „Pro případ, že bych měl zítra zemřít, bych vám rád řekl toto: Jsem absolutně přesvědčen, že Lindbergh je nacist.“

Většině Američanů se fašismus hnusil, a tak Lindberghovy pravicové názory zavrhovala, pamatovala si však na hrůzy první světové války, a proto chtěla, aby se USA držely od evropských válek dále.

Dokonce i generál Smedley Butler se stihl přidat do řad izolacionistů, ale zemřel roku 1940, ještě než USA do války vstoupily.

Z amerického hlediska, v srdci Velké deprese 30. let, v době nesmírných morálních zmatků, kdy byl celý svět vzhůru nohama, kdy dokonce i nekonformní samorost jako Smedley Butler se přidal na stranu izolacionistů a kdy dělníci nedůvěřovali americkému byznysu, právě probíhal gigantický, celosvětový boj. V podstatě to byla bitva mezi pravíci a levíci. Mezi komunismem na jedné straně extrému a fašismem na druhé. Mezi těmito dvěma póly ležela Amerika jako mladý titán – rodící se impérium, procházející právě porodními bolestmi – zmatena, úzkostná, vyděšena. Co s ní jen bude?

Z dnešního pohledu nazpět by se dalo říci, že nevmešování Spojených států do španělské občanské války, které Roosevelt později nazval „závažným omylem“, nastartovalo pozdější směřování strnulé neutrality mezi fašismem a komunismem, které americké veřejnosti pořádně zamotalo hlavu.

Popsali jsme vychylování směrem k fašismu, které skončilo druhou světovou válkou, ale ani zápas s komunismem nepřestával strašit americkou obrazotvornost po několik dalších desetiletí. V roce 1931, kdy nezaměstnanost v USA dosáhla 25 procent, zoufalí Američané hledající práci bezhlavě zaplavovali sovětské úřady v USA.

V očích chudých lidí totiž v Sovětském svazu existovala ona velká naděje, že se svět stane lepším místem. Kombinace levicových sklonů Kongresu, vybuzené pokrokové populace a v této době přístupného prezidenta Roosevelta umožnila dosud nejrozsáhlejší období sociální experimentace v amerických dějinách. Dnes to vidíme na vášnivých dílech Dosa Passose a Clifforda Odetse, ikonických fotografiích Dorothei Langeové, na strhujícím poselství filmu *Pan Smith přichází* podle scénáře Sidneyho Buchmana, který byl členem komunistické strany, na slovech „Over the Rainbow“ Yipa Harburga či „This Land Is Your Land“ Woodyho Guthrie, i na jednom z největších románů té doby, *Hroznech hněvu* držitele Nobelovy ceny Johna Steinbecka, kde všude spatříme temný optimismus obyčejného Američana.

Statisíce lidí buď vstoupily přímo do komunistické strany, anebo prošly oblíbenými krycími organizacemi v letech 1935 až 1939, kdy strana apelovala na progresivní demokraty, včetně Roosevelta, aby se spojili se Sovětským svazem proti fašistické agresi.

Komunisté nejenže vedli boj proti fašismu, ale také poskytovali pěšáky k budování velkých průmyslových spolků CIO (Kongresu průmyslových

UTAJENÉ DĚJINY SPOJENÝCH STÁTŮ

NAHOŘE: Pochod nezaměstnaných, Camden, New Jersey. V roce 1934 došlo k velkým stávkám v Toledo, Minneapolisu a San Francisku, stejně jako k velké stávce pracovníků v textilním průmyslu, když se dělníci uchýlovali pod vůdcovství radikálních skupin. Rady nezaměstnaných a ligy nezaměstnaných vedly nezaměstnané dělníky k tomu, aby stávky raději podporovali, než aby přijímali místa jako stávkokazové. DOLE: Násilně vystěhovaní pachtýři kolem Highway 60, New Madrid County, Missouri. Během Velké deprese bylo ekonomické strádání Afroameričanů ještě ztíženo rasismem a diskriminací.

organizací) a k bojům za občanská práva Afroameričanů, v čemž byli o desetky let napřed. Mnohým se proto zdálo, že tak reprezentují morální svědomí národa.

K sympatizantům s komunisty patřili i největší američtí spisovatelé jako Sherwood Anderson, James Farrell, Richard Wright, Odets, Hughes, Hemingway, Dos Passos, Steinbeck a Lewis. Proslulý spisovatel a kritik Edmund Wilson navštívil Rusko a prohlásil, že se cítil, jako by se ocitl „na morální špičce vesmíru, kde světlo nikdy doopravdy nevyhasne“. V roce 1932 napsal: „Pro spisovatele a umělce mé generace, kteří vyrostli v éře Velkého byznysu a nikdy neschvalovali jeho barbarství..., nebyla tato léta depresivní, ale povzbuzující. Člověk si nemohl pomoci, a při náhlém a nečekaném kolapsu toho hloupého gigantického podvodu se cítil rozjařen. Dalo nám to nový pocit svobody a nový pocit síly k tomu, abychom pocítili, že my jdeme stále ještě dále, zatímco bankéři pro změnu dostávají pořádný výprask.“

Byl komunismus pro Ameriku tím pravým? Všeobecné mínění dosud přijímalo Rusko jako odpudivé.

Henry Wallace, symbol nového „soucitého kapitalismu“ Nového údělu, sám sebe prohlašoval za obdivovatele sovětských sociálních programů, které nabízely občanům všeobecnou zdravotní péči, bezplatné veřejné vzdělávání a příspěvky na bydlení. Rooseveltovi republikánští oponenti však byli zděšení. Věci se ještě zhoršily, když Wallace pronikl roku 1938 na titulní stránku časopisu *Time* jako Rooseveltův logický následovník. Wallace, podobně jako mnoho dalších Američanů, se soustředil více na úspěchy Sovětského svazu než na odpornou a z větší části stále zatajenou brutalitu stalinistické represe, o které se dozvěděl až později a kterou odmítal.

To, co tito lidé viděli v SSSR, bylo prospívající, státem řízené hospodářství s plnou zaměstnaností. Zakládalo se, počínaje rokem 1928, na pětiletce, která měla v plánu vybudovat velké a dobře viditelné projekty – přehrady, ocelárny, kanály – na základě podporované vědy a technologie. Progresivisté již dlouho dávali přednost tomuto druhu inteligentního plánování před kořistnickou etikou kapitalismu, ve kterém rozhodují jednotlivci pouze na základě vlastního maximálního zisku.

Koncem 20. let se bolševický pohlavár Josif Stalin vyšvihl k moci pomocí pečlivě vykalkulované série vražd a krutostí. Někteří ho nazývali „Rudým

carem“. V jiném století by Stalin jednoduše jako každý jiný král prohlásil sám sebe za boha a vládl by bez nejmenších námitek. Ve skutečnosti se choval častěji jako tradiční car, který využíval komunismu jen jako hrubého nástroje, s jehož pomocí může vládnout.

Během 30. let začaly ze SSSR pronikat na veřejnost kontroverzní zprávy, kterým američtí progresivisté často nevěřili: zprávy o hladomoru a krajní nouzi, politických procesech a represích, tajné policii, krutých věznicích a ideologické ortodoxii. Stalinův despotický režim stál život přes 13 milionů lidí. Kulaci byli buď zavražděni, nebo jim bylo dovoleno umírat hlady za to, že odporovali vynucené kolektivizaci zemědělství. Veškeré organizované náboženství bylo potlačováno. Vědci byli zavíráni do vězení. V obrovských vykonstruovaných veřejných procesech probíhaly čistky vojenských velitelů loajálních k ruské revoluci v roce 1917. Byl to zaostalý policejní stát, který neměl s vizí Karla Marxe vůbec nic společného.

Stalin si myslel, že Západ se nakonec spojí a pokusí se rozdrtit revoluční Rusko stejně, jako to udělal roku 1918. Ale přestože hájil sovětské zájmy v zahraničí, v první řadě se zabýval tím, udržet si svou kontrolu doma. Svou válku nevedl se světem, nýbrž se svým vlastním lidem.

V porovnání s Hitlerem, který byl mysticky oddán své nacistické ideologii, byl vysoce paranoidní Stalin jen ubohým žákem komunismu kázaného Marxem, Leninem a také jeho neúprosným nepřítelem, kterého roku 1929 poslal do vyhnanství, Lvem Trockým. Trockij měl pocit, že Sovětský svaz se svým ohromným rolnictvem a malou průmyslovou základnou je hospodářsky příliš málo rozvinutý a nedokáže to ustát samostatně, zvláště když jej obklopují nepřátelské mocnosti. Proto vyzýval ke stálé celosvětové revoluci, aby bolševickou vizi transformace realizoval.

Stalinovou reakcí byl však „socialismus v jedné zemi“, kterou myslel SSSR. A když Stalin přímočarého idealistu Trockého nakonec jednou provždy umlčel pomocí cepínu, který mu roku 1940 zasekl do lebky jeden ze Stalinových agentů v Mexiku, na Západě jen málokdo pochopil, že tato vražda znamenala ve skutečnosti konec, nikoli začátek: konec revolučního hnutí směřujícího k mezinárodnímu komunismu.

Stalin, na rozdíl od Trockého i Lenina, nakonec nebyl skutečným komunistou o nic více, než jakým se stal Mao Ce-tung v Číně. Na cestě za svým

nacionalistickým cílem Stalin, obklopen nepřátelskými kapitalistickými národy a obávající se nové války s Německem, po svém posledním zoufalém pokusu o vytvoření spojení, které by Hitlera zastavilo, uzavřel s Hitlerem pakt o neútočení. Z dnešního pohledu to byl Stalin, kdo měl o Německu pravdu, nikoli Spojené státy. Musel se připravit na nejkrvavější válku v dějinách lidstva.

Západ nejenže vymaloval Stalina jako zrůdu, kterou koneckonců opravdu byl, ale přidal k tomu i od základů tragický omyl, že Rusko samotné i Stalinovy oběti čili takřka 200 milionů obyčejných Sovětů jsou ve skutečnosti stejně nesmiřitelné zrůdy usilující o dobytí celého světa.

Z faktů však vychází najevo, že během 30. let to byli antikomunističtí fašisté, kdo doopravdy šířili světovou revoluci, které jsme se tolik báli, nikoli Stalin, jenž proměnil zaostalé Rusko v průmyslového giganta, třebaže za cenu ohromných lidských obětí, tak aby se mohlo postavit nacistům samo za sebe. A právě z tohoto zmatení a nedůvěry vyrostl základ těžkého a politováníhodného budoucího neporozumění mezi Západem, zvláště Spojenými státy, a Sovětským svazem, které hned po skončení druhé světové války vyústilo ve stejně nebezpečnou válku studenou.

V protiproudech 30. let 20. století se Spojené státy potácely mezi izolacionismem a úmluvami, mezi nenávisí a strachem z komunistického Ruska a přátelstvím a spojenectvím s tímtež. Jenže nato znova spustily jednoznačnou oponu nenávisi a strachu.

A s nesmírnou brutalitou a hrůzami druhé světové války, které měly již brzy vyjít na světlo, se chystal do lidského vědomí vstoupit i nový pesimismus. Naděje byly opětovně zadupány hluboko do země vojenskými botami fašismu, války a velkého byznysu, a tak si obyčejný člověk musel najít své vlastní, jednonóké způsoby, jak přežít v království slepců.

3. KAPITOLA

Pohoří Sangre de Cristo neboli „Kristova krev“ je jedním z nejdlehlších a nejnerozvinutějších krajů ve Spojených státech. Dne 16. července 1945, na jedné odloučené farmě, se v chladném ranním vzduchu nervózně shromáždili nejlepší vědci na světě, mnozí z nich původem z Evropy. Neda-leko od nich v temnotách, na železné věži, něco viselo. Byla to bomba.

Po třech letech byli konečně připraveni ji vyzkoušet. Test měl krycí jméno TRINITY. Inspirace: John Donne – oblíbený básník Roberta Oppenheimera. Tento přední vědec své doby miloval literaturu a pustiny jihozápadu USA. Byl to mírumilovný muž, který snad jen náhodou koordinoval stvoření té nejdestruktivnější zbraně všech dob.

Jen o několik kilometrů dále čekal vojenský velitel projektu, brigádní generál Leslie Groves, muž zodpovědný za výstavbu nového gigantického hlavního stanu ministerstva války ve Virginii známého jako Pentagon. Nelíbilo se mu, že se má spoléhat na nespolehlivé civilní vědce. Ve hře byla celá jeho kariéra.

V posledních okamžicích zavládlo ticho, jak pokračovalo odpočítávání... Deset, devět, osm, sedm, šest, pět, čtyři, tři, dva, jedna. V 5 hodin, 29 minut a 45 vteřin bomba explodovala. Její svit byl jasnější než slunce. Při sledování exploze si Oppenheimer vzpomněl na verš z hinduistické posvátné knihy Bhagavadgíta: „Jsem vše pohlcující smrti. Jsem zdrojem věcí budoucích.“ Tato úděsná zbraň vyslala Spojené státy na novou cestu – a proměnila útočiště Otců zakladatelů v militarizovaný stát.

Generace Američanů se ve škole učily, že Spojené státy shazovaly atomové bomby s odporem až na konci druhé světové války a jen proto, aby zachránily životy statisícům mladých mužů poslaných na smrt při invazi do Japonska. Jenže celá záležitost byla ve skutečnosti trochu složitější, zajímavější a daleko znepokojivější.

Řada Američanů vzpomíná na druhou světovou válku s nostalgii jako na „dobrou válku“, ve které USA a jejich spojenci triumfálně zvítězili nad německým nacismem, italským fašismem a japonským militarismem. Jiní, kterým se takového požehnání nedostalo, si druhou světovou válku pamatují jako nejkrvavější konflikt v dějinách lidstva.

Když válka skončila, 60 až 65 milionů lidí bylo mrtvých, včetně odhadem 27 milionů Sovětů, asi 10 až 20 milionů Číňanů, 6 milionů Židů, více než 6 milionů Němců, 3 milionů nežidovských Poláků, 2,5 milionu Japonců a 1,5 milionu Jugoslávčů. Rakousko, Británie, Francie, Itálie, Maďarsko, Rumunsko a Spojené státy čítaly každý po čtvrt až půl milionu padlých.

Na rozdíl od první světové války ta druhá začala pomalu a postupně. První výstřely padly již roku 1931, když rychle se industrializující Japonsko poslalo do Mandžuska svou Kuantungskou armádu, která čínské jednotky zcela rozdrtila.

V Evropě začínalo budovat válečnou mašinerii Německo s nacistickým vůdcem Adolfem Hitlerem, které se potřebovalo pomstít za svou devastující porážku v první světové válce.

Hitlerův spojenec, italský fašistický vůdce Benito Mussolini, napadl v říjnu 1935 Etiopii. A Spojené státy, Británie a Francie nijak zvláště neprotestovaly. A díky tomu došel Hitler k závěru, že velké západní národy nemají na válku žaludek.

V březnu 1936 obsadily německé jednotky demilitarizované Porýní. Byl to Hitlerův největší dosavadní hazard a fungoval. „Těch osmačtyřicet hodin po obsazení, to byly nejvíce nervy drásající chvíle mého života,“ vypověděl. „Vojenské prostředky, které jsme měli k dispozici, by byly naprosto nedostačné i v případě mírného odporu. Kdyby do Porýní napochodovali Francouzi, museli bychom se staženými ocasy ustoupit.“

Chabá mezinárodní reakce na španělskou občanskou válku byla ještě více skličující. Boje propukly v roce 1936, když jednotky generála Francisca Franca zahájily tažení ke svržení zvolené Španělské republiky a nastolení fašistického režimu. Republika si nadělala nepřátele mezi představiteli americké vlády a korporací svými pokrokovými opatřeními a přísnou regulací obchodu.

Francovi vyjadřovala podporu řada amerických katolíků, stejně jako Hitler a Mussolini, kteří mu posílali vydatnou pomoc i tisíce mužů. Hitler mu

poskytl svou obávanou legii Kondor, jejíž svržení bomb na Guerniku zobrazil Pablo Picasso na svém slavném obraze.

Sovětský vůdce Josif Stalin vyslal zbraně a poradce na pomoc lojalistům. Francie, Anglie a Spojené státy však nepomohly ničím. USA s prezidentem Franklinem Delano Rooseveltem zakázaly dopravování zbraní kterékoli ze stran, což slabé vládní síly oslabilo ještě více. Zato Ford, General Motors, Firestone a další americké podniky zásobovaly fašisty nákladáky, pneumatikami i stroji.

Texaco Oil Company, kterou vedl profašista, slíbila Francovi na úvěr veškerou naftu, kterou bude potřebovat. Roosevelt zuřil, vyhrožoval embargem na ropu a napařil Texacu pokutu. Texaco si však nedalo říci, nenechalo se zastrašit a dodávalo naftu nadále i Hitlerovi.

Boje se vlekly celé tři roky. Asi osmadvacet tisíc udatných Američanů se dovezlo až do Španělska, aby bojovali proti fašistům, většina z nich pod záštitou brigády Abrahama Lincolna podporované komunisty. Bezmála tisíc se jich domů nevrátilo.

Franco však triumfoval a na jaře 1939 republika padla a spolu s ní nejen přes sto tisíc republikánských vojáků a pět tisíc zahraničních dobrovolníků, ale také naděje a sny progresivistů po celém světě.

V roce 1939 Roosevelt svému kabinetu oznámil, že jeho politika ve Španělsku byla závažným omylem, a varoval, že za to všichni brzy zaplatí. Tatáž politika však současně přesvědčila Stalina, že západní mocnosti nemají žádný skutečný zájem na kolektivním jednání, které by postup nacistů zpomalilo.

Sovětský diktátor celá léta vyzýval Západ, aby se sjednotil proti Hitlerovi a Mussolinimu, a v roce 1934 dokonce vstoupil do Společnosti národů. Sovětské prosby však byly opakovaně ignorovány.

A brzy, v roce 1937, propukla válka v plném rozsahu v Číně, když silná japonská armáda začala kořistit jedno město za druhým. Čankajškovy nacionalistické síly se daly na ústup a v prosinci 1937 japonští vojáci zmasakrovali obyvatele Nankingu, kde vyvraždili mezi dvěma a třemi stovkami tisíc civilistů a znásilnili desítky tisíc žen. Japonsko brzy ovládalo celé východní pobřeží Číny s jeho dvěma sty miliony obyvatel.

Mezinárodní situace se ještě více zhoršila v roce 1938 s německou anexí Rakouska a britskou a francouzskou kapitulací před Hitlerem v Mnichově, kdy bylo rozděleno Československo a Německo dostalo české Sudety. Britský ministerský předseda Neville Chamberlain pronesl neblaze proslulé prohlášení, že toto urovnání přineslo „mír pro naši dobu“.

USA a jejich spojenci také neudělali mnoho pro pomoc zoufalé židovské komunitě v Německu, když byly koncem roku 1938 rozpoutány orgie násilí Křišťálové noci a plenění a vraždění prastaré židovské populace začalo eskalovat. Podobně jako Evropa ani USA nijak zvláště nepomohly, když v letech 1933 až 1945 přijaly jen asi dvě stě tisíc židů. Povzbuzený Hitler udeřil znova v březnu 1939, kdy svůj slib porušil a vtrhnul i do zbytku Československa.

Stalin si konečně uvědomil celou pravdu: Jeho země nyní čelila smrtícímu nepříteli sama. Potřeboval získat čas, a protože se bál, že německo-polská aliance zaútočí na SSSR, šokoval Západ tím, že podepsal pakt o neútočení s Hitlerem a rozdělil si s ním zbytek východní Evropy.

Stalinovou hlavní starostí byla bezpečnost jeho vlastního národa. Sovětský diktátor ve skutečnosti navrhoval totéž spojenectví i Británii a Francii, ale ani jedna z nich nepřijala Stalinův požadavek na umístění sovětských jednotek na polskou půdu jako způsob blokování Němců.

Necelé dva týdny po podepsání paktu Hitler napadl Polsko od západu. Británie a Francie, spojeny s Polskem, se Hitlerovi konečně postavily a vyhlásily válku. O dva týdny později, 17. září, vtrhnul do Polska i Stalin.

Brzy nato Sověti vyhlásili svou kontrolu nad baltskými státy Estonskem, Lotyšskem a Litvou a vpadli také do Finska. Svět se znova ocitl ve válce.

Nepřemožitelná německá armáda si nato v rychlém sledu podrobila Dánsko, Norsko, Holandsko a Belgii. Kdysi velká armáda Francie, která byla zdecimována na jatkách první světové války, se zhroutila v červnu 1940 po pouhých šesti týdnech bojů. Většina její vládnoucí třídy, skrznaskrz konzervativní a antisemitské, se rozhodla pro kolaboraci. Nyní Hitler obrátil svou pozornost k Anglii a spustil ničivý letecký úder jako předzvěst invaze přes La Manche.

Hitler a Mussolini vytvořili roku 1936 Osu a zahájili kampaň agrese v Etiopii a Španělsku. Pro jejich zastavení činily západní mocnosti zpočátku jen málo.

Nový válečný vůdce, Winston Churchill, však svůj národ sjednotil. A v rámci něčeho, co lze nazvat zázrakem, dokázalo potlučené vojenské letectvo udržet Němce v historické bitvě o Británii v šachu. Churchill to nazval jejich nejskvělejší hodinou. A jako nový vůdce britského lidu se stal živou legendou.

Přestože většina Američanů chtěla, aby válku vyhrála Británie a Francie, podle Gallupova průzkumu v říjnu 1939 si 95 % lidí přálo, aby se USA do války nepouštěly v podstatě ze strachu, že Británie opět – jako v roce 1917 – zatáhne Ameriku do zbytečného světového konfliktu.

Roosevelt ve volbách v roce 1940 slíbil, že již „žádní američtí chlápci nepůjdou do cizí války“. Přesto však nyní věřil, že Hitler je odhodlán podrobit si celý svět.

A se zákony o neutralitě a vojenské připravenosti na nižší úrovni Roosevelt nicméně provedl několik smělych tahů. Poněkud si přizpůsobil pravidla a unilaterálně poslal do Británie padesát starých torpédoborců. A aby vyhnal

Japonce z Číny, uvalil několik embarg na tok životně důležitých surovin, které měly pro japonskou válečnou mašinerii kritický význam.

V září 1940 mu to Japonsko oplatilo tím, že společně s Německem, Itálií a dalšími uzavřelo Tripartitní pakt. V této chvíli, kdy se začala stahovat válečná mračna, udělal Roosevelt nejodvážnější ze svých tahů. Porušil slavný precedens George Washingtona a vyhlásil, že bude v roce 1940 potřetí kandidovat na prezidenta.

V prezidentských volbách bylo jen málokdy více ve hře než nyní a Roosevelt si v tomto duchu zvolil za kandidáta na viceprezidenta svého kontroverzního ministra zemědělství Henryho A. Wallace. Wallace se vyskytoval v řídicím centru Rooseveltova úspěchu při překonávání nebezpečí Velké deprese a pomáhal vládními dotacemi farmářům zůstat ve hře tím, že snižoval produkci. Pro městskou chudinu zajistil Wallace potravinové poukázky a školní obědy. Zahájil programy územního plánování a ochrany půdy. Wallace, považovaný za největšího spojence vědecké komunity, také intenzivně otevřeně vystupoval proti vytváření falešných rasových teorií v rámci kritiky Hitlerovy politiky v Německu.

Pro vyvrácení vše prostupujících předpokladů rasové hierarchie citoval příklad průkopnického botanika George Washingtona Carvera: „George Carver, narozen v otroctví, nyní chemik na Tuskegee University, specializován na botaniku, mě jako první zasvětil do tajů hnojení rostlin. Strávil jsem mnoho let šlechtěním kukuřice, protože tento vědec dokázal prohloubit mé pochopení pro rostliny způsobem, na který nemohu nikdy zapomenout. Vynikající schopnosti nejsou výlučným majetkem žádné rasy ani žádné třídy za předpokladu, že lidé dostanou správné příležitosti.“

Vedení Demokratické strany se obávalo Wallaceových progresivních názorů a vypadalo to, že Wallaceova kandidatura shoří jako papír, když vtom rozčilený a znechucený Roosevelt napsal shromážděným delegátům jeden pozoruhodný dopis, ve kterém kandidaturu na prezidentský úřad kategoricky odmítl. „Demokratická strana,“ vysvětlil, „selhala..., když... spadla pod kontrolu těch, kdo uvažují v dolarech místo... lidských hodnot... Dokud Demokratická strana... nesetřese všechny řetězy kontroly, kterými ji spoutaly síly konzervatismu, politiky reakce a usmířování, ... nemůže pokračovat na své cestě k vítězství... Demokratická strana... nemůže hledět

dvěma směry naráz. A [proto] se tímto zříkám pocty kandidatury na prezidentství.“

Situaci zachránila jeho paní, Eleanor Rooseveltová. Jako první manželka prezidenta, která kdy mítink oslovila, sdělila rozladěným delegátům, že „nyní čelíme velmi vážné situaci“.

Předáci strany nakonec ustoupili a Wallace na kandidátku napsali. Později si za to však měli vybrat svou daň.

Krise vznášející se nad Wallacem však nikdy docela nezmizela. Předchozí viceprezident „Cactus Jack“ Garner, přívětivý a vstřícný Texasan, řekl: „Tahle práce nestojí ani za sud teplých chcanek.“

Wallace působil na Capitol Hillu jako pěst na oko. Byl to duchovní člověk fascinován náboženstvím kmene Navahů. Studoval buddhismus a zoroastriismus. Washingtonská scéna s koktejlovými večírky a kuřáckými kluby mu neseděla. Nepil ani nekouřil. Dával přednost tenisu a boxu. Rád trávil večery čtením knih a házením bumerangu u Potomacu.

Na znamení své velké důvěry udělal Roosevelt z Wallace předsedu výborů Supply Priorities and Allocations Board a Board of Economic Warfare, čímž mu v podstatě dal na starost celou národní ekonomiku. Wallace nyní dosáhl zenitu svého vlivu ve Washingtonu.

Rok 1941 byl rokem impozantních změn. Německý vůdce splnil svůj slib německému lidu a zvrátil potupu první světové války. Němci byli na vrcholu. S potravinami z Francie, Holandska, Dánska a Norska, s luxusním zbožím a prospívajícím průmyslem to vypadalo, že sny o tisícileté říši budoucnosti by se mohly nakonec doopravdy vyplnit.

Jak však dějiny opakovaně ukazují, fatální chyby nepřicházejí nikdy zvenčí, ale vždy zevnitř. A tak Hitler, nyní na vrcholu své arogance, zaútočil na Sovětský svaz. Pojem *Lebensraum* – „životní prostor“ – popsal poprvé již v letech 1925–1926 ve své dvousvazkové autobiografii *Mein Kampf* (Můj boj). Prohlásil, že budoucnost německého lidu leží na Východě a bude třeba si ji dobýt od Sovětského svazu. A slovanský a židovský lid bude třeba eliminovat, aby udělal prostor vládnoucí germánské rase.

Boje mezi Němci a Slovy o východní Evropu sahaly až k baltským křížovým výpravám třináctého století, v nichž němečtí rytíři bojovali proti Rusům, a později se vznikem národních států se ještě zintenzivnily. Nyní byl

Hitler připraven tento úkol dokončit v přesvědčení, že rasově čisté Německo je předurčeno k tomu, aby úpadkové, rasově smíšené Slovaný rozdrtilo.

Uvažoval tak, že míšení ras způsobilo kolaps civilizace. Sám to zažil z první ruky ve své rodné zemi v mnohonárodním městě Vídni před první světovou válkou a nyní viděl, jak se totéž děje i ve zputlé Británii a Spojených státech.

Když nyní Anglie nepředstavovala žádnou výraznou hrozbu na Západě, Hitler byl připraven začít bojovat o tu největší cenu ze všech. Necelé dva roky po podepsání mírového paktu se Stalinem na něho udeřil.

Vyslal tři miliony mužů a ti se v rámci bleskové války zakousli hluboko do sovětského území podél fronty dlouhé přes tři tisíce kilometrů, od Arktidy až na jih k Černému moři. Němci rychle zlikvidovali dvě třetiny sovětského letectva. Když se k tomu přidaly ztráty tanků a dělostřelectva, Stalinova masivní výstavba z let po roce 1939 se proměnila ve zbytečnou. Ze strachu, že Británie šíří dezinformace, aby tak vyvolala válku mezi Německem a SSSR, Stalin zprávám své vlastní zpravodajské služby o hrozící invazi neuvěřil. V čístkách 30. let Stalin zavraždil nebo uvěznil většinu vrchního velení Sovětu – asi čtyřicet tři tisíc důstojníků – kvůli jejich údajné loajalitě k zakladateli Rudé armády Lvu Trockému, kterého nechal o rok dříve v jeho mexickém exilu zavraždit.

Stejně paranoidní, a oprávněně, byl Stalin také v otázce loajality sovětské populace, kterou zmasakroval v předválečných letech.

Ale Hitler, místo aby se pokusil získat podporu této svěhlové populace, se k ní choval ještě nelítostněji než Stalin a hodlal vyhladit Sověty v měřítku daleko širším než obyvatelstvo ve válce na Západě, a to i ve srovnání s obyvatelstvem židovským. Ukrajina padla v létě 1941 a bitva o Kyjev, nejstarší hlavní město v Sovětském svazu, stála půl milionu sovětských životů.

Civilisté byli buď popraveni, nebo odsouzeni k otrockým pracím, a s pádem Ukrajiny bylo ztraceno také průmyslové srdce SSSR. Uhlí, ocel, plyn a minerální rudy Sovětského svazu byly nyní zabaveny Němci, kteří se na podzim 1941 začali přesouvat k Moskvě. Američtí a britští vojenští velitelé odhadovali, že SSSR nevydrží déle než tři měsíce a mohlo by se položit i během čtyř týdnů. Měli strach, že si Stalin vyjedná separátní mír.

Vyhledky byly tak strašlivé, že Churchill spolkl i svůj dlouholetý odpor vůči komunismu a slíbil Sovětskému svazu podporu.

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.